

GEWELD TEGEN VROUWEN MET EEN HANDICAP

DEEL 2

Al het mogelijke werd gedaan om de informatie in dit boek zo juist en actueel te maken als kan.
Auteurs of uitgever kunnen niet verantwoordelijk gesteld worden voor mogelijke nadelen die
lezers door eventuele onvolkomenheden in het boek zouden ondervinden.

Persephone vzw
Met medewerking van Caroline Tack

Geweld tegen vrouwen
met een handicap
Deel 2

Garant

Antwerpen-Apeldoorn

Persephone vzw m.m.v. Caroline Tack
Geweld tegen vrouwen met een handicap Deel 2
Antwerpen – Apeldoorn
Garant
2015

88 blz. – 24 cm
ISBN 978-90-441-3338-7
D/2015/5779/82
NUR XXX

Omslagontwerp: Koloriet

© Persephone vzw & Garant-Uitgevers nv

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke, voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteurs en van de uitgever.

Garant
Somersstraat 13-15, B-2018 Antwerpen
Koninginnelaan 96, NL-7315 EB Apeldoorn
www.garant-uitgevers.be info@garant.be
www.garant-uitgevers.nl info@garant-uitgevers.nl

Inhoud

Voorwoord	7
Inleiding	9
Deel I	
De specifieke situatie van vrouwen met een handicap	13
De realiteit, het beleid en Persephone	13
We stimuleren en inspireren elkaar	15
Werkgelegenheid	16
Partnerrelatie	18
Moederschap	19
Geweld	20
Ons pionierswerk	20
Het artikel van Veerle Beel	27
De parlementaire vraag	29
Een gedicht	32
Deel II	
Het wetenschappelijk onderzoek van Caroline Tack	33
De vraag	33
Het onderzoek	34
Uitgangspunt	34
Eerste stap	34
Tweede stap	36
De resultaten	37
Resultaten van de enquête	37
Resultaten van het interview	40
Implicaties voor de praktijk	54
Deel III	
Het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap	57
Wat is het?	57
Werkgelegenheid	58
Moederschap	59
Geweld	61

De muur van ongelooft	61
Maatregelen rond preventie van geweld en slachtofferhulp	62
Deel IV	
De toegankelijkheid van vluchthuizen voor vrouwen met een beperking	65
Besluit	69
Dankwoord	73
Bijlage A. Persephone vzw in een oogopslag	75
Bijlage B. Onze naam	79
Bijlage C. Onze andere boeken	81
Bijlage D. Anders omgaan met agressie	83
Bijlage E. Hulp om de stilte te doorbreken	87

Voorwoord

Dit boek handelt over geweld op vrouwen met een beperking. Op een moment dat wereldwijd inbreuken op de lichamelijke en psychische integriteit van vrouwen onder de aandacht worden gebracht (zie onder andere het recente proces van DSK in Frankrijk en de reacties op de verkrachtingen van vrouwen in India) en op een moment dat het International Centre for Reproductive Health (internationaal centrum voor reproductieve gezondheid) pleit voor referentiecentra in functie van seksueel geweld, komt dit boek precies op tijd.

In de Verenigde Naties Conventie voor de Rechten van Personen met een Handicap, door België geratificeerd in 2009, staan vrouwen expliciet vermeld als een groep die extra aandacht moet krijgen als het om mensenrechten gaat.

Reeds in 1991 vroegen Hanna en Rogovsky in de USA aandacht voor het feit dat vrouwen met een beperking minder sociale relaties bleken aan te gaan, minder vertegenwoordigd waren in onderwijs en ook op de arbeidsmarkt geen florissante cijfers van tewerkstelling konden voorleggen. Samenhangend met deze vaststellingen bleken vrouwen groot gevaar te lopen in een geïsoleerde positie terecht te komen. Deze positie heeft directe gevolgen op het zelfbeeld en de rollen die de vrouwen kunnen opnemen. In 1991 reeds werd de relatie tussen het sociaal systeem, het zelfbeeld en participatie duidelijk¹.

In 2001 vroegen Nosek en haar collega's expliciet extra aandacht voor misbruik ten aanzien van vrouwen met beperkingen. Uit een grootschalig onderzoek met 504 vrouwen kwam een aantal extra aandachtspunten als het om misbruik en geweld van vrouwen met een beperking gaat. Het afhankelijk zijn van ondersteuning bijvoorbeeld, bleek heel wat vrouwen regelmatig in moeilijke/gevaarlijke situaties te brengen. Nosek roept dan ook op om extra aandacht te besteden aan interventies die vrouwen met een beperking moeten helpen om misbruik te herkennen en zich op tijd te onttrekken aan potentieel gevaarlijke situaties en relaties².

-
1. Hanna, W.J. & Rogovsky, B. (1991) 'Women with disabilities: two handicaps plus'. *Disability, Handicap and Society*, 6(1) pp.49-63.
 2. Nosek, M. A., Hughes, R. B., Taylor, H. B., & Taylor, P. (2006). Disability, psychosocial, and demographic characteristics of abused women with physical disabilities. *Violence Against Women*, 12(9), 838-850.

Brownridge deed in 2006 onderzoek in Canada. Hij stelde vast dat vrouwen met een beperking niet alleen een veel hoger risico liepen op geweld, velen bleken daarenboven gewikkeld in problematische situaties met partners. Op die manier valt het geweld niet alleen buitenshuis-structureel, maar ook soms binnenshuis-dichtbij te situeren.³

Het voorliggende boek bouwt verder op de traditie van de onderzoeken die hierboven werden aangehaald. Caroline Tack kon in een nauwe en fijne samenwerking met de vzw Persephone de situatie voor Vlaanderen in kaart brengen. Deze vzw heeft een bijzondere positie in Vlaanderen: het is een organisatie *van* vrouwen met een beperking. Bovendien hebben ze een traditie om de situatie van vrouwen met een beperking nauwgezet op te volgen en in kaart te brengen (zie bijvoorbeeld het verslag dat ze reeds in 2002 realiseerden met bijzondere aandacht en toepassing op de toegankelijkheid van vluchthuizen voor vrouwen die slachtoffer zijn van geweld).

Ieder jaar studeren aan onze opleiding een 100 à 150 studenten af en ieder jaar vergeet je als docent een stuk of 5 studenten om de één of andere reden niet. Caroline is zo één van die bijzondere studenten: gefocust op de situatie van vrouwen met een beperking enerzijds (een beetje koppig zoals Gentenaars kunnen zijn), zeer sensitief anderzijds (als geen ander houdt ze de vinger aan de pols in een samenwerking). Ze is ook zeer overtuigd van de noodzaak om vrouwen zélf als ervaringsdeskundigen aan te spreken ('niets over ons zonder ons' is haar niet vreemd). Een bijzonder boeiende madame in een samenwerking met een bijzonder boeiende vereniging dus.

Prof. dr. Geert Van Hove (Universiteit Gent en Vrije Universiteit Amsterdam)

3. Brownridge, D. A. (2006). Partner violence against women with disabilities. *Violence Against Women*, 12(9), 805-822.

Inleiding

U leest of beluistert nu ons derde boek. Het eerste, 'Blij dat ik leef!', brachten we uit in 2005, op onze tiende verjaardag. Het bevat levensverhalen en gedichten van *blij* vrouwen met een handicap. Negatieve gevoelens schuwen we niet, maar de balans slaat over naar de positieve kant. In ons tweede boek, 'Geweld tegen vrouwen met een handicap', wijzen we op de behoefte aan wetenschappelijk onderzoek, aan toegankelijke vluchthuizen en meer cursussen zelfverdediging op maat. Omdat huise-lijk geweld ook voor ons, vrouwen met een handicap of een chronische invaliderende ziekte, een reëel probleem is.

Dit derde boek danken we in de eerste plaats aan Caroline Tack, die de moed had een wetenschappelijk onderzoek te starten op grote schaal, specifiek over vrouwen met een handicap of een chronische invaliderende ziekte. Ze mailde ons in 2012:

'Ik ben een studente pedagogische wetenschappen aan de universiteit van Gent, met afstudeerrichting orthopedagogiek. Binnen 2 jaar studeer ik af. Dit schooljaar moet ik kiezen voor een onderwerp voor mijn eindwerk. Ik zou graag iets doen waar- door ik een vzw als de uwe kan helpen, zodat er mensen mee gebaat zijn. Ik kwam op de website van www.wetenschapswinkel.be en vond daar een interessant onder- werp: 'In kaart brengen van geweld tegen vrouwen met een handicap'. Dit bericht is echter al enkele jaren oud. Daarom stel ik hierbij de vraag: Is het mogelijk om samen te werken met u voor mijn eindwerk? Ik weet dat er dit schooljaar nog niet veel mag gebeuren, maar het zou mij een groot plezier doen mocht ik samen met jullie mogen werken. Ik heb al redelijk wat ervaring met mensen met een beperking, waardoor het onderwerp mij nog meer prikkelt.'

Voor de duidelijkheid: wij bedoelen 'handicap of een chronische invaliderende ziekte' als we 'handicap' schrijven. Denk daaraan elke keer dat u 'handicap' leest of hoort. We gebruiken 'beperking' niet, omdat we dat te vaag vinden. Armoede is immers ook een beperking. Zwanger zijn ook. 'Handicap' klinkt voor ons ook niet vies. Wij weten immers dat we *dankzij* onze handicap heel wat te bieden hebben: doorzettingsvermo- gen, creativiteit, humor, De term 'handicap' komt trouwens uit de paardensport. Daar zijn het de beste paarden die een handicap, een extra gewicht, krijgen, zodat de zwakkere paarden ook de kans krijgen om te winnen. Wij zijn blij met onze kracht! Zien we onszelf dan als supervrouwen? Verre van. We hebben, net als vele anderen, de weg van 'boos' naar 'blij' gezocht en gevonden. Dat illustreert ons eerste boek.

De kennismaking met Caroline viel heel erg mee, al vervangt zij 'handicap' wel door 'beperking'. Op dat punt verschillen we van visie, maar dat belet ons niet om samen

een boek te schrijven. Ze gaf ons na enkele weken al een extra reden om dit boek uit te geven. Nadat ze ons vorige boek gelezen had, maakte ze enkele medestudenten warm om zich te verdiepen in de ontoegankelijkheid van vluchthuizen. Hun werk nemen we ook op in dit boek. Een derde reden is het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Het belang van dit verdrag is voor vrouwen met een handicap niet te onderschatten. Voor het eerst wordt de maatschappelijke ongelijkheid op dit niveau erkend en aangepakt doorheen heel de tekst. Daarom gaan we na hoe hard onze regeringen (zouden moeten) werken om onze wetgeving in overeenstemming te brengen met dit verdrag. We hebben zelfs nog een vierde reden. In de loop der jaren ontdekten we verschillende methodes om met agressie om te gaan. Die zijn interessant voor iedereen, met of zonder handicap. Daarom bundelen we ze in bijlage.

Heeft het zin om eerst ons vorige boek te lezen of te beluisteren, voor dat u verder gaat met dit boek? Ja. Omdat we er in dit nieuwe boek vaak naar verwijzen. Omdat *'Een klacht indienen bij de rechtbank: mogelijkheden en moeilijkheden'* nog steeds actueel is. Omdat ons eigen onderzoek rond de ontoegankelijkheid van vluchthuizen nog steeds sprekend is. Omdat deel III van dat boek nog steeds toont wat wij, vrouwen met een handicap, zelf kunnen doen. Omdat *'Geweld in gezondheidsinstellingen'* nog steeds beschrijft hoe we met netwerken veel leed kunnen voorkomen. Omdat onze vraag naar wetenschappelijk onderzoek, specifiek over geweld tegen vrouwen met een handicap, blijft. Caroline heeft daarin een eerste stap gezet; we kijken uit naar de volgende stappen.

Vrouwen met een handicap die slachtoffer zijn van geweld, botsen nog zeer vaak op een muur van ongeloof als ze met hun verhaal naar buiten proberen te komen. Er is maar één manier om die muur drastisch te verkleinen: massaal de stilte doorbreken. Daar is heel veel moed voor nodig, dat weten we. Om die stap een beetje te vergemakkelijken, bundelden we de mogelijkheden die er bestaan, in een handige bijlage. Ze is in een oogwenk te vinden: helemaal achteraan in dit boek.

Onze vzw Persephone is in de eerste plaats een vrouwenvereniging. Onze focus is smal, maar op geografisch en filosofisch vlak werken we zeer breed. We houden ons uitsluitend bezig met alles wat te maken heeft met de specifieke situatie van vrouwen met een handicap. We verwelkomen vrouwen met gelijk welke handicap, ongeacht leeftijd of afkomst. Ook mensen die niet tot onze doelgroep behoren, kunnen lid worden. Zij zijn onze sympathisanten. Onze leden komen uit heel Vlaanderen. Wij organiseren gespreksnamiddagen en workshops in alle Vlaamse provincies. Wij hebben contacten met zustergroepen in andere landen. Wij respecteren elke levensbeschouwelijke visie. Onze vereniging is pluralistisch en politiek ongebonden. Dat maakt dat we gelijk welke minister op de vingers kunnen tikken en dat we kunnen samenwerken met heel wat verenigingen. Zo hebben we door de jaren heen nauwe banden ontwikkeld met drie vzw's: KVG, VFG en GRIP. Zij appreciëren onze knowhow

enorm. KVG staat voor Katholieke Vereniging Gehandicapten. De Vlaamse Federatie Gehandicapten is de socialistische broer van KVG. Burgerrechtenbeweging GRIP wil dat mensen met een handicap grip krijgen op hun leven. GRIP is ook de afkorting van Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap.

We kiezen voor een kortetermijnplanning. Dat laat ons toe om vraaggestuurd te werken en soepel in te spelen op de actualiteit. Dat is al 20 jaar lang een succesformule. We halen onze wijsheid uit het dagdagelijkse leven van onze vrouwen. Waar vinden zij hun kracht? Wat belemmert hen om hun droom waar te maken? Wat willen ze veranderd zien in de samenleving? Hoe? We zorgen ervoor dat iedereen iedereen kent en dat iedereen weet waar we mee bezig zijn. Wie niet naar onze bijeenkomsten kan komen, mailt of belt. Dit systeem creëert een hechte vriendinnengroep. We begrijpen elkaar snel omdat we allemaal met een handicap leven. Dat is onze sterkte, al 20 jaar lang. Ook als we werken rond (preventie van) geweld.

Antwerpen, juni 2015

Onze boeken 'Blij dat ik leef!' en 'Geweld tegen vrouwen met een handicap' zijn uitverkocht in de boekhandel. Bij ons zijn ze nog wel te verkrijgen. Van de gesproken vorm hebben wij telkens een moeder-cd laten maken. Meer info in bijlage.

Deel I

De specifieke situatie van vrouwen met een handicap

De realiteit, het beleid en Persephone

Over mannen en vrouwen met een handicap bestaan veel stereotypen. Wie stereotiep denkt, is zich doorgaans van geen kwaad bewust. Die denkbeelden houden mensen echter wel klein. We zetten de meest voorkomende even op een rijtje:

Werkgelegenheid:

- Een vrouw met een handicap krijgt vaak te horen: 'Gaan werken? Zet dat uit je hoofd. Doe jij je huishouden maar, dat zal al heel wat zijn voor jou.'
- Tegen een man met een handicap zegt men: 'Gaan werken? Ja, probeer maar! Je kan toch niet de hele dag thuis zitten.'

Een partnerrelatie:

- Een vrouw met een handicap krijgt vaak te horen: 'Zet dat uit je hoofd. Welke man wil er nu een gehandicapte vrouw!'
- Over een man met een handicap zegt men: 'Hij vindt wellicht een lieve vrouw die voor hem wil zorgen ...'

Kinderen:

- Een vrouw met een handicap krijgt vaak te horen: 'Zet dat uit je hoofd. Je kunt niet eens voor jezelf zorgen!' Heeft ze kinderen en vraagt ze in een moeilijkere periode hulp, dan krijgt ze soms als antwoord: '*Jij* wou kinderen, trek nu je plan maar!'. Of de poetsvrouw bemoeit zich met hun opvoeding. Waarom?'
- Over een man met een handicap zegt men: 'Zijn vrouw zal wel voor de kinderen zorgen.'

Huiselijk geweld:

Een vrouw met een handicap krijgt vaak te horen: 'Jij slachtoffer van geweld? Een man die zijn leven opoffert om met een gehandicapte vrouw te leven, is toch doodbraaf! Dat besef je toch?'

Stereotypen leven niet alleen in de maatschappij, vaak ook in onze eigen hoofden. Veel vrouwen met een handicap zeggen zelf: 'Ik zal maar thuis blijven, ik vind toch geen werk.' Of: 'Ik zal mijn droom van een partner en een eigen gezin maar opgeven, dan kan het niet mislukken.' Of: 'Ze geloven toch niet dat ik slachtoffer ben van ge-

weld. Ik zal maar zwijgen'. Of nog: 'Door mijn handicap kan ik me niet verdedigen. Ik zal maar toegeven.' Ook 'Waarom zou ik me mooi kleden? Ik ben en blijf de gehandicapte.', is een idee dat leeft.

Naast de stereotypen, komt er nog een man-vrouwonderscheid uit de armoedecijfers. Uit het rapport 'Handicap, inkomen en toegang tot de gezondheidszorg', een gezamenlijk onderzoek van KVG en VFG in 2010, blijkt dat van de vrouwelijke respondenten 30,3% onder de armoedegrens leeft. Van de mannelijke slechts 20,3%. Waar het verschil vandaan komt, is nog niet wetenschappelijk onderzocht.

We wijzen hier meteen op de directe link tussen armoede en geweld. Armoede vergroot niet alleen de kans om in een gewelddadige relatie te belanden, het verkleint ook de kans om eruit te ontsnappen. Financiële afhankelijkheid en afhankelijkheid van hulp doen precies hetzelfde.

Geweld zit dus in het leven van elke dag. In deel III van ons vorige boek gingen we daar uitgebreid op in.

Over het beleid schreven we op blz. 27:

'Kijken we naar het gelijke-kansenbeleid, dan merken we dat haast nergens aandacht wordt besteed aan vrouwen met een handicap in het bijzonder. In beleidsmaatregelen voor mensen met een handicap, zijn vrouwen dan weer onzichtbaar. Uit de vele beleidsnota's die er geschreven zijn, zou men de conclusie kunnen trekken dat vrouwen met een handicap niet bestaan!'

We ontdekten, dankzij de feministische theologe Anneleen Decoene, dat dit soort blindheid niet nieuw is.⁴ In 1982 verscheen een verzamelwerk over de geschiedenis van de Amerikaanse zwarte feministes. Het kreeg als titel de veelzeggende uitspraak: *'All the Women Are White, All the Blacks Are Men, But Some of Us Are Brave.'* Alle vrouwen zijn wit, alle zwarten zijn man, maar sommigen onder ons zijn dapper.

Sommigen onder ons zijn dapper. Dat geldt zeker ook voor ons. Wij leveren pionierswerk. Persephone is immers de eerste en nog steeds enige vereniging voor en door vrouwen met een handicap in België. Onze vzw draait sinds haar ontstaan in 1995 volledig op ervaringsdeskundige vrijwilligers. Wij zien het als onze taak om hier enerzijds de stereotypen de wereld uit te krijgen en anderzijds het beleid wakker te schudden. Als wij het niet doen, doet niemand het!

4. Voordracht 'Uitsluiting doorbreken' op 23 maart 2015 in Antwerpen.

Wij verkondigen luid en duidelijk: 'Wij kunnen zelf hulp zoeken en zo verbazend veel realiseren: werken, een gezin stichten, fysieke zelfverdediging, ... Het kan allemaal *wel*.' Onze missie luidt: 'We stimuleren en inspireren elkaar. Bovendien doen we aan belangenbehartiging en sensibilisatie.' Of, anders geformuleerd: 'We stimuleren en inspireren elkaar ... en de anderen.' Bij die anderen nemen politici en academici een speciale plaats in.

Hoe we dat allemaal concreet vorm geven, beschrijven we nu thema per thema. Zo krijgt u een vollediger beeld van wat we doen. Het laat ons ook toe het werk van Caroline te kaderen in het geheel van onze activiteiten.

We stimuleren en inspireren elkaar

We werken in kleine groepen in verschillende regio's. 'Kleine groepen' betekent minimum 6 deelnemers, maximum 12. Onze leden dragen de thema's aan, maar ook niet-leden zijn welkom. Vaak draait het gesprek rond de hierboven beschreven stereotypen. Vrouwen die deze strijd al gestreden hebben, kunnen dan tips geven aan de anderen. We organiseren niet alleen gespreksnamiddagen. Ook workshops rond bijvoorbeeld kleur- en stijladvies, zelfverdediging, je kracht hervinden ... De volledige lijst vindt u in bijlage.

Deze bijeenkomsten staan uitsluitend open voor vrouwen met een handicap. Zo kunnen we ervaringen delen met gelijkgezinden en zelf ideeën aanbrengen. Het gesloten karakter waarborgt eveneens een stuk veiligheid, met name als er gewerkt wordt rond geweld tegen vrouwen. Wij begrijpen elkaar snel omdat we allemaal met grote beperkingen leven. Wij kunnen elkaar steunen omdat onze handicaps divers zijn. Door in kleine groepen te werken, komt iedereen aan het woord, ook vrouwen die moeilijk spreken.

Omdat we weten dat veel vrouwen met een handicap een laag inkomen hebben, houden we de prijzen van betalende activiteiten zeer laag. Onze leden krijgen bovendien 50% korting en krijgen de helft van hun vervoerskosten terugbetaald.

We hebben minstens één regioverantwoordelijke in elke Vlaamse provincie. Wie ver van onze regioverantwoordelijken woont, kan toch een activiteit aanvragen. Voorwaarde is dan wel: zoek minstens 6 mensen bij elkaar en zorg voor een rolstoel-toegankelijke zaal. Dan kijken we of we het financieel haalbaar kunnen maken.

Werkgelegenheid

Werk hebben is niet alleen goed voor het eigenwaardegevoel van de persoon zelf. Het verkleint ook de financiële afhankelijkheid. Bovendien leert de maatschappij daarvoor dat vrouwen met een handicap veel meer kunnen dan ‘het huishouden doen’.

Het man-vrouwonderscheid

We startten met het onderwerp ‘Werkgelegenheid’ in 2007. De Vrouwendag van 11 november 2007 kreeg als thema ‘Vrouwen en werk’. Op vraag van het VOK (VrouwenOverlegKomitee) bestudeerden wij de situatie van vrouwen met een handicap. Wij luisterden naar onze leden en doken in de cijfers van de Vlaamse overheid van 2005. Onze conclusie was dat het niet gemakkelijk is om werk te vinden als je mogelijkheden beperkt zijn, zelfs al heb je een hoog diploma. Niet gemakkelijk, maar zeker mogelijk. De aanhouder wint. Daar kunnen de meeste van onze werkbekwame leden over getuigen. Aan het werk blijven, is veel moeilijker. Bijna allemaal zijn ze op oudere leeftijd (40+) ontslagen, omdat hun werkgever liever een ontslagpremie betaalde dan oplossingen zocht voor bijkomende beperkingen. Typerend is ook de ervaring van één van onze leden. Zij belandde na een rugoperatie in een rolstoel en werd prompt op vervroegd pensioen gesteld met als argument: ‘We hebben geen zin om u als vrouw aan een nieuwe job te helpen. Doet u uw huishouden maar.’ De klassieke rolverdeling speelt nog steeds.

Het onderzoek van 2005 illustreert dat treffend. Neem daarin de mensen die hoger onderwijs genoten hebben. Als ze tussen 20 en 49 jaar oud zijn en ze hebben geen functiebeperking, dan werkt 90,6% van de mannen en 81,5% van de vrouwen. Hebben ze wel een functiebeperking, dan werkt 75,8% van de mannen en slechts 60,2% van de vrouwen. Als ze tussen 50 en 64 jaar oud zijn en ze hebben geen functiebeperking, dan werkt 71,1% van de mannen en 45,1% van de vrouwen. Hebben ze wel een functiebeperking, dan werkt 44,1% van de mannen en slechts 26,6% van de vrouwen. De crisis die sinds 2008 woedt, deed de verschillen ongetwijfeld groeien.

We zetelen in de Adviesraad voor Personen met een handicap van de stad Antwerpen. We vroegen en kregen daar in 2013 de tewerkstellingcijfers voor mensen met een handicap, opgesplitst in mannen en vrouwen. Met de stereotypen in ons achterhoofd, verwachtten we dat er minder vrouwen dan mannen aan het werk zouden zijn. Ons vermoeden bleek te kloppen. Het verschil was zelfs gigantisch. Oordeel zelf: in oktober werkten er bij de stad Antwerpen 6.829 mensen (in voltijdse equivalenten), waarvan er 113 een arbeidshandicap hadden. Bij die 113 waren er maar 19 vrouwen. Cijfers van andere Vlaamse steden of gemeenten hebben we niet, maar we nodigen ze bij deze uit om ook eens te tellen hoeveel vrouwen met een handicap zij tewerkstellen.

Beleidsbeïnvloeding

Die resultaten vragen om belangenbehartiging. Dat is een werk van lange adem. Politici zitten immers niet te wachten op onze voorstellen. Wij kunnen ook niet alles tegelijk. Daardoor gebeurde er met onze studie van 2007 verschillende jaren niets. In 2012 veranderde dat plots. Jos Wouters, stafmedewerker van het Gebruikersoverleg Handicap, Chronische Ziekte en Arbeid, mailde ons dat voorjaar:

‘We werken op dit moment aan een advies rond de loopbaankloof tussen mannen en vrouwen in opdracht van de SERV (Sociaal Economische Raad Vlaanderen). Ik heb jullie tekst van 2007 gevonden, die een goed begin van invulling kan geven voor dit advies. Zouden jullie het zien zitten om jullie ervaringen met mij te delen rond dit thema?’.

Daar gingen we maar wat graag op in. We konden Jos heel wat voorbeelden geven van hoe tewerkstelling kan (mis)lopen. In het uiteindelijk advies van de SERV bleef weinig van onze inbreng over. Toch staan de vrouwen met een arbeidshandicap zeer uitdrukkelijk in het advies. En dat is al een succes. Daardoor kunnen we verder in het proces worden betrokken.

Aanvankelijk zouden er twee rondetafels komen, die het advies over de genderloopbaankloof moesten omzetten in een concreet actieplan. Dat plan moest voor Pascal Smet, de vorige Vlaamse minister van Gelijke Kansen, een leidraad vormen voor het nemen van maatregelen. Ter voorbereiding van die rondetafels, kregen we via Jos een vragenlijst van het Steunpunt Werk & Sociale Economie van de KU Leuven. We kwamen met een vaste groep mensen twee keer samen om die vragen te beantwoorden, in Brugge en in Antwerpen. Uit onze twee bijeenkomsten destilleerde Jos beleidsaanbevelingen. U vindt ze op onze website. De rondetafels, die in het voorjaar van 2013 moesten doorgaan, werden uitgesteld en verdwenen uiteindelijk van de ministeriële planning. Het goede nieuws is dat de SERV begin 2015 een overleg gepland had met Philippe Muyters, de nieuwe Vlaamse minister van Werk en Innovatie. Onze beleidsaanbevelingen stonden op die agenda. Het slechte nieuws is dat het nu oorverdovend stil blijft in die hoek.

Academici zitten evenmin te wachten op onze voorstellen, maar ook hier hielp het toeval ons een handje. We kregen in het najaar van 2013 een uitnodiging van de Universiteit Hasselt voor hun studienamiddag ‘Werken met een handicap: uitdagingen voor organisaties in de 21ste eeuw’. We hebben de geleerde dames en heren erop gewezen dat vrouwen met een handicap veel te vaak het huishouden ‘mogen’ doen. Achteraf mailden we Stefan Hardonck van de Universiteit Hasselt, de cijfers waarover we beschikten en de tekst die we opstelden samen met Jos. Antwoord van Stefan:

‘Bedankt om dit door te sturen, dit is bijzonder interessant. De genderdimensie verdient inderdaad aandacht in relatie tot handicap. We bekijken hoe we dit kunnen doen in de nabije toekomst.’

Tijd is helaas een relatief begrip. Nu, bijna twee jaar later, is die aandacht nog steeds niet in zicht.

Het ligt niet in onze aard om bij de pakken te blijven zitten. We blijven kloppen op de deur, zowel bij de SERV als bij de Universiteit Hasselt. De aanhouder wint, dat weten we uit ervaring.

Partnerrelatie

Welke man wil er nu een gehandicapte vrouw? ‘Handicap’ staat wellicht niet op zijn verlanglijstje. Een handicap is echter niet alleen een last, ook een meerwaarde. We wezen er al op in de inleiding:

‘Handicap’ klinkt voor ons ook niet vies. Wij weten immers dat we dankzij onze handicap heel wat te bieden hebben: doorzettingsvermogen, creativiteit, humor’

Daardoor geeft een handicap juist een eigen diepgang aan een relatie.

Op 8 juni 2006 verscheen in het weekblad Libelle een artikel met als titel: ‘Leven met een handicap, maar niet beperkt in de liefde’. Daar getuigen vrouwen met een handicap – en hun partner – juist over die diepgang. Wij werkten eraan mee.

In 2013 organiseerden we in het West-Vlaamse Sijsele Damme een gespreksnamiddag over de partnerrelatie. Daaruit groeide de vraag naar een gespreksnamiddag over seksualiteit. Zodra we een geschikte persoon vinden om die namiddag te leiden, plannen we die.

Soms vragen mensen of we een relatiebureau zijn. Neen dus. We zijn ook geen voorstander van een relatiebureau. We verwijzen mensen die iets in die richting zoeken, naar vzw ‘t Klikt of naar de sociale netwerksite www.dottie.be. Holebi’s met een mentale beperking brengen we in contact met de Roze Joker of de Roze Ballon.

In een partnerrelatie kan het flink fout zitten. Hier komen we verder in dit deel en in deel III op terug.

Moederschap

Als eerste en nog steeds enige vereniging voor vrouwen met een handicap in België, staan wij pal achter het recht op moederschap. We denken dan niet alleen aan het biologische moederschap. Wie de droom van eigen kinderen moet laten varen, kan kiezen voor adoptie of pleegmoederschap.

Eén van onze eerste gespreksnamiddagen in 1995 had als onderwerp: ‘Hoe maak ik goede afspraken met mijn hulp?’ We zochten toen onder andere uit hoe je best reageert op een poetsvrouw die zich bemoeit met de opvoeding van de kinderen.

In 1999 organiseerden we een reeks gespreksnamiddagen over en met moeders met een handicap. Vrouwen die een gezin hadden, vertelden hoe ze de twijfels van hun omgeving hadden weg gekregen, of hoe ze de praktische problemen hadden opgelost. De maandbladen Opzij en Handiscoop wijdden er een artikel aan.

Tijdens die gespreksnamiddagen verzamelden we zoveel waardevolle informatie dat we besloten om in 2000 samen met KVG twee studiedagen te organiseren voor vrouwen met een handicap met een kindervens. Door met dit thema naar buiten te komen, gaven we als vereniging aan onze naar perfectie strevende maatschappij een belangrijke boodschap: ook al zijn we niet perfect, toch vinden wij, vrouwen met een handicap, het leven zo waardevol dat we het willen doorgeven. We haalden de kranten! De punten die toen op het programma stonden, vindt u op onze website.

In 2011 kregen we een mail van een studente journalistiek. In opdracht van het weekblad Flair zocht ze single mama’s met een handicap, jonger dan 40 jaar. Ze zijn zeldzaam, maar met onze hulp heeft ze er één gevonden. Ze kwam zelf nog een tweede op het spoor. Het artikel verscheen in het nummer 2-1639 van 10 januari 2012. Flair bundelde beide interviews onder ‘inspiratie’. Wij mochten ze op onze website zetten.

In 2012 ontwierpen studenten voor ons de educatieve workshop ‘Bruggen bouwen’. Daarmee willen we mensen zonder handicap laten stilstaan bij de drempels en de vooroordelen die wij tegenkomen in het dagelijks leven. De workshop zelf bestaat uit drie delen: een stellingenspel, een opdrachterspel op een ganzenbord en een gesprek met een ervaringsdeskundige. Het stellingenspel en het opdrachterspel zijn opgebouwd rond de thema’s ‘gezin’ en ‘(preventie van) geweld’. Deze workshop bestaat sinds 2014 ook voor allochtonen die Nederlands beginnen te leren. Voor die groep hebben we aangepaste opdrachten. De workshop is bedoeld voor verenigingen of klassen. De huidige opdrachten zijn geschikt voor jongvolwassenen (16+) en volwassenen. Wij zoeken studenten die opdrachten kunnen maken voor jongeren en kinderen (10+).

Nu en dan vragen vrouwen met een handicap die aan kinderen willen beginnen, of we praktische tips hebben. Met de jaren is rond ons een netwerk van moeders met een handicap ontstaan. We hebben die dus inderdaad. Het loont ook de moeite om een kijkje te nemen bij onze noorderburen: www.opvoedenmeteenhandicap.nl is gemaakt voor en door ouders met een handicap. We voegen er graag nog een tip aan toe: rollenpatronen doorbreken is gezond, voor vrouwen én mannen. Papa's kunnen geen borstvoeding geven, maar zorgen en koesteren kunnen ze wel. Dat zit in elke mens.

Tot onze spijt stellen wij vast dat de overheid moeders met een handicap vaak onvoldoende steunt. Belangenbehartiging, dus! Ook bij dit thema is dat een werk van lange adem. Maar dat moet ooit lukken, dankzij het VN-verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap. We komen hier in deel III op terug.

Geweld

Ons pionierswerk

De oerknal

In 1996 kwam er telefoon van de dienst welzijn van de provincie Antwerpen. Een sociaal assistente was voor één van haar cliënten op zoek naar een toegankelijk vluchthuis. In heel de stad Antwerpen én in de provincie was er geen te vinden. Of wij daar iets aan konden doen? Toveren konden we niet, maar een briefschrijfactie opzetten wel. We schreven alle opvang- en vluchthuizen in Vlaanderen aan met de vraag of zij een rolstoelgebruikster konden opnemen en deden meteen enkele simpele suggesties om de toegankelijkheid van hun huis te verbeteren. De antwoorden van de huizen waren ontstellend: in heel Vlaanderen bleek slechts één opvanghuis te bestaan waar rolstoelgebruikers terecht konden. Huiselijk geweld tegen vrouwen met een handicap kwam officieel gewoon niet voor. Niet alleen waren hulpverleningscentra er niet klaar voor, er bestonden zelfs geen statistieken over, er waren geen weerbaarheidstrainingen, niets! Wilden we daar verandering in brengen, dan hadden we werk voor jaren. We hebben er ons in vastgebeten. Immers, als wij het niet doen, doet niemand het.

Onze trainingen op maat

We begonnen bij de weerbaarheidstrainingen. Bij agressie tegen mensen met een handicap is handicap maar één factor. Gender is een belangrijke bijkomende risicofactor voor vrouwen, en vrouwen worden in het algemeen ook op andere manieren aangevallen dan mannen. Seksueel geweld, door bekenden en partners, komt veel voor.

Daarom organiseerden we in 1997 (in volle post-Dutrouxperiode) de eerste workshop zelfverdediging en weerbaarheid voor vrouwen met een handicap, samen met Refleks en KVG. Die workshop ging door in Wilrijk. De belangstelling was zo groot dat we heel wat mensen moesten weigeren. Het jaar nadien herhaalden we dit initiatief in Herentals. De zaak Dutroux was niet meer actueel. Was daarmee de openheid rond huiselijk geweld weer verdwenen? We kregen toen maar nipt voldoende deelnemers bij elkaar. In 2002 stopte Refleks bij gebrek aan subsidies. We moesten op zoek naar een andere organisatie die zelfverdediging kon geven aan vrouwen met een handicap. In 2006 startten we een samenwerking met Garance. We organiseerden achtereenvolgens een workshop in Leuven in 2006, in Kessel-lo in 2008, in Hoboken in 2011, in Nieuwpoort in 2012 en in Antwerpen in 2014.

Het stramien van zo'n workshop is steeds hetzelfde: je leert eerst tijdig gevaarlijke situaties herkennen. Zo kan je geweld stoppen, nog voor het echt begonnen is. Preventie heet dat. Daarna leer je je lichaamstaal in de strijd gooien en je verbaal verdedigen. Tot slot leer je concrete verdedigingstechnieken. Onze lesgeefster volgde in Nederland een opleiding om verdedigingstechnieken te leren aan vrouwen met een handicap. Vertrekkend van wat je *wel* kan, zoekt ze de voor jou meest bruikbare technieken. Zo ontdek je dat je je rolstoel, kruk, witte stok of wat dan ook kunt gebruiken om je te verdedigen. Ze vraagt om de dag af te ronden: 'Heb je al eens iets meegemaakt? Hoe reageerde je toen? Weet iemand nu hoe dat beter kan?' Aan de evaluatieformulieren die we terugkrijgen, merken we dat de deelnemsters naar huis gaan met een pak meer zelfvertrouwen.

Nood aan statistieken

Vrouwen vertellen ons ook spontaan wat ze meemaakten, soms van zodra ze weten dat we werken rond geweld, soms pas na jaren. We kennen dus heel wat verhalen van slachtoffers. Hoe vaak komt geweld tegen vrouwen met een handicap dan voor? Een vraag die ons wel eens gesteld wordt. Officiële statistieken bestaan er niet, maar als wij een gevoelsmatige schatting maken, komen we op 1 op 3. Is dat realistisch? Waarschijnlijk wel. Over intrafamiliaal geweld in het algemeen bestaan wel statistieken: in 1 op 5 gezinnen komt geweld voor. Vrouwen met een handicap zijn kwetsbaarder en worden omringd door meer potentiële daders: naast familieleden, kunnen mensen uit de brede zorgsector misbruik maken van de situatie. We nodigen academici bij deze uit om statistieken te maken, specifiek rond geweld tegen vrouwen met een handicap.

De muur van ongelooft

We wezen er al op in de inleiding en bij de stereotypen: vrouwen met een handicap die slachtoffer zijn van geweld, botsen tegen een muur van ongelooft als ze proberen naar buiten te komen met hun verhaal.

Die muur is gebouwd op twee foute veronderstellingen, die jammer genoeg in brede lagen van de bevolking leven. ‘Iemand die langdurig voor iemand zorgt, dat moet wel een goed mens zijn. Die maakt geen misbruik van de situatie.’, en ‘Die gehandicapte die zegt dat ze slachtoffer is van geweld, die beseft vast niet goed wat er gebeurt.’ Spijtig voor wie graag in sprookjes gelooft, maar overall zitten mensen die hun frustraties afreageren op een gemakkelijk slachtoffer. De tweede veronderstelling komt voort uit onwetendheid. Wie niet vertrouwd is met handicaps, neemt gemakkelijk aan dat zo iemand het allemaal niet zo goed weet, zeker als die een beetje raar spreekt of zich vreemd gedraagt. Dat komt de dader natuurlijk mooi uit. Daarom roepen wij mensen die in de slachtofferhulp (zullen) werken, dringend op om zich degelijk te informeren over de capaciteiten van mensen met een handicap.

Slachtoffers sporen we hier nog eens aan om met hun verhaal naar buiten te komen. Weinig getuigenissen van slachtoffers betekent immers te weinig gegevens om wetenschappelijk onderzoek te doen, om statistieken op te stellen, om de mentaliteit te veranderen. De stilte doorbreken is aartsmoeilijk, maar wel bevrijdend. Dat ondervonden velen onder ons zelf. Inspiratie daarvoor vindt u zoals u weet, in de laatste bijlage. We komen hier in deel III nog op terug.

Is de muur van ongelooft gemakkelijker te doorbreken als er een afzonderlijk meldpunt zou bestaan voor vrouwen met een handicap? Hierover zijn de meningen verdeeld. Caroline ontmoette tijdens haar onderzoek vrouwen die vóór de oprichting van zo’n meldpunt pleitten. Wij vrezen dat (potentiële) daders daar inspiratie zouden vinden. We gaan er vanuit dat de bestaande meldpunten moeten openstaan voor vrouwen met een handicap. Dat houdt in dat vrouwen gegevens over hun handicap daar kunnen laten registreren. Ook hier komen we in deel III nog op terug.

Ons vijfjaarlijks onderzoek

We onderzoeken om de vijf jaar de rolstoeltoegankelijkheid van vlucht- en opvanghuizen en moedigen hen aan om stappen te zetten in de goede richting. In onze vragenlijst volstaan vijf ja/nee-antwoorden:

- Wij hebben reeds rolstoelgebruik(st)ers moeten weigeren, gewoon omdat ons huis niet voorzien is op rolstoelen:
- Rolstoelgebruik(st)ers kunnen in ons huis

- binnen:
- naar het toilet:
- in de douche:
- Er is een kamer voorzien voor een persoon in een rolstoel:
- op het gelijkvloers:
- boven:
- Mits enkele eenvoudige verbouwingen kunnen wij wel een rolstoelgebruik(st)er opvangen:
- Voor deze verbouwingen hebben wij subsidies nodig:

We laten bovendien ruimte voor een eventuele opmerking of suggestie.

De eerste reeks brieven ging de deur uit in 2001.

Europese conferenties

Uiteraard hebben we contact met onze Europese zusterverenigingen. In 2001, 2005 en 2007 namen we in Italië deel aan een Europese conferentie rond geweld tegen vrouwen met een handicap. In ons vorig boek besteedden we daar veel aandacht aan.

Beleidsbeïnvloeding

In 2002 gaven we zelf een brochure uit, die op vraag van de Europese koepel werd vertaald in het Engels en het Frans. In die brochure lanceerden we voor het eerst de oproep naar globaal wetenschappelijk onderzoek, specifiek bij vrouwen met een handicap. Een oproep die Caroline dus beantwoordde ... in 2012. We togen met onze brochure onder andere naar Mieke Vogels, toenmalig Vlaams minister van welzijn en gelijke kansen. We vroegen haar aandacht voor de ontoegankelijkheid van vlucht- en opvanghuizen en wezen haar op het ontbreken van cijfergegevens.

In 2003 nodigden we onszelf uit in de werkgroep 'Over grenzen' die een protocol uitwerkte rond preventie van grensoverschrijdend gedrag in instellingen. In 2006 rondde die werkgroep haar activiteiten af en gaf het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) een cd-rom uit waarmee jeugddiensten praktische methodes kregen aangereikt, zowel voor preventie als voor reactie.

Met de resultaten van onze eigen vluchthuizenenquête van 2006, het op 13 december 2006 in New York aangenomen VN-verdrag over de rechten van personen met een handicap, de Europese conferentie van 2007 en enkele waardevolle initiatieven in Vlaanderen, hadden we stof genoeg om onze brochure te actualiseren. Zo zag in

2008 ons vorige boek het levenslicht. We lieten het meteen vertalen in het Frans, Engels en Duits, zodat we het in 2009 konden verspreiden in heel België en bij de Europese mensenrechtenorganisaties. In België stuurden we het, met begeleidend schrijven, naar de eerste ministers, de vice-eerste ministers, de ministers of staatssecretarissen van gelijke kansen, sociale zaken, onderwijs, justitie en werk. Hun reacties vielen tegen: 75% toonde geen enkele interesse. Niemand is profheet in eigen land ... De weerklank op internationaal vlak was gelukkig totaal anders. Van verschillende organisaties kregen we felicitaties met ons pionierswerk. Het Franse tijdschrift 'Faire Face' wijdde er een artikel aan. De Engelse vertaling ging zelfs de wereld rond. Onze Australische zustervereniging WWDA (Women With Disabilities Australia – Vrouwen met een handicap Australië) had ze gevonden op de website van WAVE (Women Against Violence Europe – Vrouwen Tegen Geweld Europa) en mailde ons hun nieuwsbrief 'WWDA News' van maart. Daarin prijkte onze boekbespreking! We kregen bovendien in 2011 een uitnodiging van het Centrum voor Handicapstudies van de Universiteit van Hawaï. Zij organiseren jaarlijks een tweedaagse internationale conferentie over handicap en diversiteit. Op het programma van 2012 hadden ze voor het eerst geweld gezet. Gezien onze jarenlange ervaring met het thema, wilden ze ons graag het woord geven. Spijtig genoeg was de reis voor niemand van ons haalbaar. We hadden anders graag met hen kennis gemaakt. Sindsdien krijgen we elk jaar de aankondiging van hun conferentie, met onderaan hun website www.pacrim.hawaii.edu voor meer info. Spijtig dat Hawaï zo ver is ...

Terug naar eigen land. Op 25 november 2012, de Internationale dag tegen geweld tegen vrouwen, ontvingen de bevoegde mensen van de regering Di Rupo ons vorige boek. Op 6 februari 2013 kregen we antwoord van Joëlle Milquet, vice-eerste minister en minister van gelijke kansen. Het enige! Daarom stuurden we haar een bedankbrief en de anderen een herinnering. Met resultaat. Uiteindelijk kregen we alles samen van 57% een positieve reactie.

Op 25 november 2014 organiseerden we samen met de universiteit Gent een studienamiddag met als titel 'Vrouwen met een beperking en geweld: eindelijk schot in de zaak!' Caroline presenteerde er haar onderzoek. Nadien had ze een telefonisch onderhoud met Veerle Beel, journaliste bij De Standaard. Op 27 november 2014 publiceerde zij daarover een artikel in de rubriek 'Hart voor Handicap'. Dit artikel trok de aandacht van Sabine de Bethune, de CD&V-politica die vooral werkt rond vrouwenrechten, arbeid en gezin, en de noord-zuidverhoudingen. Zij stelde prompt een parlementaire vraag op voor Liesbeth Homans, Vlaams minister van onder andere gelijke kansen en armoedebestrijding en Jo Vandeurzen, Vlaams minister van welzijn, volksgezondheid en gezin. U vindt het artikel, de vraag en het antwoord op de volgende bladzijden.

Onze lesgeefster zelfverdediging richtte begin 2015 het Feministisch Platform Tegen Geweld Tegen Vrouwen op, omdat we tegenwoordig in een economische crisis ver-

keren. Die crisis versterkt geweld enerzijds en vermindert de financiering voor verenigingen die tegen geweld vechten anderzijds. Daarom is er een sterk platform op nationaal vlak nodig, waar Vlaamse en Franstalige feministes ervaringen kunnen uitwisselen, samen met hun organisaties. Om het platform een echte kans op autonomie te geven, heeft ze alleen feministische organisaties uitgenodigd, maar geen instituten of politieke partijen. Persephone, als eerste en nog steeds enige vereniging voor en door vrouwen met een handicap in België, ging uiteraard graag op deze uitnodiging in. Het platform baseert zich op de Istanbul-conventie, een verdrag van de Raad van Europa, dat op 1 augustus 2014 in werking trad. Het verdrag richt zich op het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en van huiselijk geweld. Door te erkennen dat geweld tegen vrouwen een blijk is van historisch gegroeide ongelijke machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen, die hebben geleid tot overheersing en discriminatie van vrouwen door mannen en die de volledige ontplooiing van vrouwen in de weg hebben gestaan, is de rechtspositie van vrouwen binnen Europa aanmerkelijk verbeterd. De volledige tekst van dit verdrag kunt u vinden op: www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%20210%20Dutch.pdf.

We zien het als onze opdracht om duidelijk onze plaats in te nemen bij evenementen van vrouwenkoepels, zowel nationaal als internationaal. Sinds 1999 werken we mee aan de Vrouwendag van 11 november. We nemen jaarlijks deel aan acties die kaderen in de Internationale Vrouwendag op 8 maart. Vanzelfsprekend laten we ons horen op de Internationale dag tegen geweld tegen vrouwen. Als we die dag zelf niets organiseren, sluiten we zichtbaar aan bij één van de provinciale happenings. We stappen mee in de Wereldvrouwenmars tegen geweld en armoede. In 2000 ging die voor het eerst door tussen 8 maart en 25 november. Overal ter wereld kwamen vrouwen de straat op om te protesteren tegen geweld en armoede. We waren erbij. Hier in Vlaanderen, op de Europese slotmars in Brussel en zelfs op de mondiale slotmars in New York. Sinds 2005 organiseren de nationale Wereldvrouwenmarscomités om de vijf jaar een manifestatie. In België waren we er telkens bij en dat zal zo blijven.

Onze toekomst

Wat brengt de toekomst nog meer?

VFG denkt aan een project rond geweld. Ze ontdekten dat de Koning Boudewijnstichting subsidies geeft voor zo'n projecten. Ze werken daarvoor graag samen met ons. Onze jarenlange ervaring is een goed begin, vinden zij. Dat vinden wij natuurlijk ook. Hoe die samenwerking er concreet moet uitzien en van wanneer tot wanneer het project zal lopen, moeten we nog afspreken. De eerste brainstormsessie hebben we net achter de rug. Dat gaf als ideeënlijst:

- Workshops weerbaarheid en zelfverdediging voor vrouwen met een verstandelijke handicap;
- Iets rond mensen met een niet-aangeboren hersenletsel. Zo'n letsel verandert mensen immers totaal en kan ook het karakter van iemand zo veranderen, dat die agressief wordt;
- Iets rond armoede en geweld.

Wij zullen ook dit boek laten vertalen en met begeleidend schrijven naar onze bevoegde ministers en staatssecretarissen, naar de academici die we kennen en naar onze Europese contacten sturen. Zo krijgt iedereen een nog beter beeld van de specifieke situatie van vrouwen met een handicap ... en vertaalt dat hopelijk in concrete stappen.

We verspreiden dit boek ook op lokaal vlak, voor zover dat financieel mogelijk is. We denken dan in de eerste plaats aan lokale politie en burgemeesters.

Wij zullen nog workshops weerbaarheid en zelfverdediging organiseren, aandringen op de toegankelijkheid van slachtofferhulp, op meer wetenschappelijk onderzoek

Het artikel van Veerle Beel

Vrouwen met beperking vooral slachtoffer van psychisch geweld

Vrouwen met een beperking zijn kwetsbaarder voor geweld, zegt Caroline Tack, die afstudeerde aan de UGent als orthopedagoge met een masterproef hierover.

In Vlaanderen is er nog niet echt groot onderzoek naar gedaan. Maar een recent Europees onderzoek bij 42.000 vrouwen in de 28 EU-landen wees al op het knelpunt: vrouwen met een beperking zijn veel kwetsbaarder, ze worden makkelijker het slachtoffer van geweld – alle vormen van geweld. En dat is veelal nog een taboe.

Caroline Tack besloot zelf uit te zoeken hoe het bij ons zit. Ze hield via diverse onlinekanalen een enquête en ging voor haar masterproef ook verkennende interviews doen met vrouwen die zeiden dat ze al geweld hebben ervaren.

Waarom zijn vrouwen met een beperking zo kwetsbaar? ‘Om te beginnen omdat ze vaker in een afhankelijkheidspositie verkeren. Ze komen met zoveel hulpverleners in contact: assistenten, leraren, verpleegkundigen, chauffeurs, verzorgenden, begeleiders. Dat maakt dat ze vaker in een zwakkere positie verkeren’, zegt Tack. Ze deed het onderzoek ook op vraag van de vzw Persephone, een vereniging van en voor vrouwen met een beperking, die volgend jaar 20 jaar bestaat.

Genegeerd worden

‘Het gaat ook, maar niet in de eerste plaats, om seksueel misbruik’, zegt Tack. ‘De meest voorkomende vorm van geweld bij deze groep is psychisch geweld: vrouwen krijgen te horen dat ze niets kunnen, dat ze enkel het huishouden mogen doen, of iemand onthoudt hen hun medicijnen of hun hulpmiddelen.’

Genegeerd worden is een tweede vorm van geweld. ‘Een die erg kwetst’, zegt Tack.

‘Vaak worden de slachtoffers niet geloofd. Bijvoorbeeld bij partnergeweld: dan krijgen ze te horen dat een man die zich ‘opoffert’ om bij zo’n vrouw te wonen, toch een doodbrave kerel moet zijn. En omdat ze weten dat ze niet geloofd zullen worden, dienen ze ook niet gemakkelijk een klacht in.’

Blijven lachen

Vrouwen met autisme (...) vertelden de onderzoekster dat ze vaak niet goed weten hoe ze moeten reageren als iemand hen lastigvalt. 'Ze vertelden dat ze blijven lachen, ook al vinden ze de toenadering niet fijn. Pas een paar uur later dringt het tot hen door hoe ze beter hadden kunnen reageren. Op het moment zelf hebben ze niet altijd door dat mannen meer van hen willen. Daardoor gaat het fout.'

Eén vrouw vertelde haar dat ze een handicap had opgelopen – een halfzijdige verlamming – door de slagen die ze van haar vader kreeg, en daarna nog maandenlang in een kelder was opgesloten, omdat de burens anders vragen zouden stellen.

De parlementaire vraag

schriftelijke vraag nr. 234

van **SABINE DE BETHUNE**

datum: 5 december 2014

aan **LIESBETH HOMANS**

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BINNEN-
LANDS BESTUUR, INBURGERING, WONEN, GELIJKE KANSEN EN ARMOEDEBESTRIJDING

Vrouwen met een beperking – Slachtoffer van geweld

Vrouwen met een beperking zijn kwetsbaarder voor geweld. Zo blijkt uit het masteronderzoek van Caroline Tack die afstudeerde aan de UGent als orthopedagoge (De Standaard 27 november 2014).

In Vlaanderen is hierover nog niet echt groot onderzoek gedaan, maar een recent Europees onderzoek bij 42.000 vrouwen in 28 EU-landen wees al op het knelpunt: vrouwen met een beperking zijn veel kwetsbaarder, ze worden gemakkelijker het slachtoffer van alle vormen van geweld. En dat is nog veelal een taboe.

Op vraag van de vereniging PERSEPHONE, een vereniging van en voor vrouwen met een beperking, die volgend jaar 20 jaar bestaat, peilde de onderzoekster naar deze problematiek in Vlaanderen. Zij onderzocht waarom vrouwen met een beperking zo kwetsbaar zijn, over welk soort geweld het gaat en hoe ze ermee omgaan, hoe ze gepercipieerd worden. Alvast bleek dat de meest voorkomende vorm van geweld waarmee deze vrouwen geconfronteerd worden, psychisch geweld is.

1. Wordt deze problematiek vanuit of in opdracht van de Vlaamse overheid onderzocht?
2. Heeft de minister zicht op de prevalentie van geweld bij vrouwen met een beperking?
3. Neemt de minister specifieke beleidsmaatregelen inzake geweld op vrouwen met een beperking en zo ja, welke?
4. Zal de minister erover waken dat het volgende interfederaal Nationale Actie Plan inzake geweld op vrouwen ook aandacht zal hebben voor deze specifieke doelgroep?
5. Verleent de minister op een of andere manier steun of erkenning aan verenigingen of belangengroepen van deze personen en betreft de minister hen bij het beleid?

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Liesbeth Homans (234) en Jo Vandeurzen (173).

LIESBETH HOMANS

VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, INBURGERING, WONEN, GELIJKE KANSEN EN ARMOEDEBESTRIJDING

GECOÖRDINEERD ANTWOORD

op vraag nr. 234 van 5 december 2014

van **SABINE DE BETHUNE**

1. Wordt deze problematiek vanuit of in opdracht van de Vlaamse overheid onderzocht?

Voor zowel mijn diensten als die van minister Vandeurzen bekend, is tot op vandaag weinig onderzoek verricht naar geweld op vrouwen met een beperking. Ook vanuit de Vlaamse Overheid gebeurde hier nog geen onderzoek naar.

2. Heeft de minister zicht op de prevalentie van geweld bij vrouwen met een beperking?

Gezien het beperkte onderzoekmateriaal is er weinig zicht op de prevalentie van geweld op vrouwen met een beperking.

3. Neemt de minister specifieke beleidsmaatregelen inzake geweld op vrouwen met een beperking en zo ja, welke?

Binnen het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH) zijn de erkende voorzieningen en diensten verplicht om, als ze binnen hun werking geconfronteerd worden met grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van personen met een handicap, dat te melden aan het VAPH. Geweld op vrouwen met een beperking valt hier uiteraard onder.

Daarnaast zijn de voorzieningen verplicht te beschikken over een referentiekader rond grensoverschrijdend gedrag. Zij moeten een procedure hanteren voor preventie, detectie en gepast reageren.

Sinds maart 2013 is er op initiatief van minister Vandeurzen een integraal meldpunt (1712) opgericht tegen misbruik, geweld en kindermishandeling. Vanaf 2015 wordt in het meldingsformulier systematisch het geslacht van de slachtoffers geregistreerd.

4. Zal de minister erover waken dat het volgende interfederale Nationale Actie Plan inzake geweld op vrouwen ook aandacht zal hebben voor deze specifieke doelgroep?

We vestigen in het interfederale actieplan de nodige aandacht op deze doelgroep. In de eerste aanzet van het nieuwe Nationaal Actieplan Partnergeweld (NAP) zijn reeds de volgende acties opgenomen relevant voor de gesignaleerde problematiek:

- een diepgaand onderzoek voeren naar de reikwijdte van geweld tegen vrouwen en jonge meisjes met een handicap, op nationaal niveau en in samenwerking met de verenigingen van mensen met een handicap en de universiteitssector (stand van zaken met betrekking tot de toegankelijkheid van opvangcentra, informatie- en communicatietechnologie, bijstandsdiensten, enz.);
- specifieke sensibiliseringscampagnes voeren met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen (migrantenvrouwen, mensen met een handicap, holebi's, ouderen);
- sensibiliseringsacties met betrekking tot partnergeweld die zich richten tot vrouwen en jonge meisjes met een handicap om hen de middelen aan te reiken die ze nodig hebben om situaties op te lossen waarin conflicten kunnen ontstaan en die in geweld kunnen uitmonden.

De nu voorliggende versie van het NAP is nog niet definitief. Minister Vandeurzen en ik bepleiten dat de hoger vermelde acties worden behouden.

5. Verleent de minister op een of andere manier steun of erkenning aan verenigingen of belangengroepen van deze personen en betreft de minister hen bij het beleid?

Vanuit Welzijn, Volksgezondheid en Gezin worden momenteel geen toelagen toegekend aan verenigingen en belangengroepen die zich specifiek richten op geweld op vrouwen met een beperking.

Er loopt wel een overeenkomst tussen het VAPH en het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Vlaams-Brabant. Daar kunnen voorzieningen en gebruikers terecht voor ondersteuning na feiten van grensoverschrijdend gedrag. Ook personen met een handicap die begeleid of opgevangen worden door voorzieningen voor personen met een handicap, kunnen hier terecht.

Vanuit het gelijke-kansenbeleid is op dit moment geen ondersteuning van organisaties die specifiek begaan zijn met geweld op vrouwen met een beperking. Er is wel ondersteuning van middenveldorganisaties die bezig zijn met gendergelijkheid en handicap.

Zoals in het regeerakkoord en in de beleidsnota Gelijke Kansen aangegeven, is het mijn ambitie om in Vlaanderen de beleidsparticipatie van de groep van personen met een beperking verder vorm te geven. Dit biedt op termijn ook de mogelijkheid om, specifiek met betrekking tot het aangehaalde thema, de bezorgdheden en ervaringen van deze groep beleidsmatig aan te kaarten. Wat bovendien een goede

aanvulling is op maatregelen die inzake geweld al genomen worden op vlak van bestrijding, slachtofferopvang en sensibilisering.

Een gedicht

Sommige slachtoffers slagen erin om hun verhaal een poëtische glans te geven. Ons lid K. dook in haar gedichten en selecteerde voor dit boek 'Geest'.

Geest

*Wentelend om een as in verregaande staat van ontbinding
drijft je geest, de mythe van
geloof, hoop en liefde, uiteen
Verwarring zaaiend doorheen pijn.
Vernietiging tast ook mij aan
want ik ben allang niet meer de houten vogel waarin je onbehouwen
pikt,
die zich daarna weer heel vlug schikt,
want ik had gekozen voor een leven lang
en nu gaat mijn liefde haar laatste gang*

1 februari 1988

We dragen het op aan alle slachtoffers uit onze doelgroep.

Deel II

Het wetenschappelijk onderzoek van Caroline Tack

De vraag

Geweld tegen vrouwen met een beperking is nog een taboe. Vele mensen veronderstellen dat ‘het hebben van een beperking’ een beschermende factor is tegen diverse vormen van geweld. Om dit taboe te doorbreken, zette ik dit onderzoek op, samen met Persephone vzw. Aangezien er nog weinig onderzoek gebeurd is naar geweld tegen vrouwen met een beperking in Vlaanderen, is het verkennend van aard. Hierbij hebben we vooral gepeild naar de impact en de aard van het geweld bij vrouwen met een beperking.

Bij Persephone vzw zijn al verschillende gevallen gemeld, maar officiële cijfers zijn niet gekend in Vlaanderen. Daarom vroeg Persephone vzw reeds jaren aan studenten van diverse universiteiten om een grootschalig onderzoek op te zetten rond geweld tegen vrouwen met een beperking.

Grootschalig wil zeggen:

- Alle types handicap moeten in de onderzoekspopulatie zitten: verstandelijk, motorisch, psychisch, auditief, visueel ...
- Alle woonvormen moeten in de onderzoekspopulatie zitten: instelling, bij familie, zelfstandig, kleinschalige gemeenschap ...

Om een juist beeld te krijgen, moet geregistreerd worden:

- Over welke vorm van geweld het gaat;
- Waar het geweld plaats vond;
- Wat de relatie is met de dader: ADL-assistent, therapeut, medebewoner, leerkracht, ouder, partner, ...
- Indien het slachtoffer geen klacht heeft ingediend, de reden waarom;
- Indien het slachtoffer toch klacht heeft ingediend, wat er met de klacht gebeurd is.

Wellicht moet het onderzoek in verschillende fases gebeuren, vermits het zowel een juridisch als een relationeel aspect heeft.

Tot nu toe is er weinig onderzoek verricht naar het voorkomen en de beleving van geweld bij vrouwen met een beperking in Vlaanderen. Dit werd ook duidelijk tijdens mijn zoeken naar diverse wetenschappelijke en andere artikels.

Voorzieningen en organisaties, erkend door het Vlaams agentschap, zijn sinds 2007 verplicht een beleid te voeren rond preventie van grensoverschrijdend gedrag, waaronder (seksueel) misbruik en geweld.⁵ Ondanks deze registratie kan geweld binnen deze voorzieningen en organisaties toch nog voorkomen. Bovendien vallen mensen, die geen beroep doen op dergelijke organisaties, bij deze registratie uit de boot.

Het onderzoek

Uitgangspunt

Geweld kent diverse definities en breedtes. Binnen dit onderzoek waren de vrouwen met een beperking ervaringsdeskundigen in het bepalen van de omschrijving van geweld: 'Geweld is wat de vrouwen met een beperking zelf als geweld ervaren'.

Dit onderzoek is exploratief van aard, waardoor er vaak meer nieuwe vragen naar boven komen dan voorheen. Het peilt naar de impact en de aard van het geweld bij vrouwen met een beperking. Het is geen doel van deze studie om de resultaten te generaliseren, waardoor dit een opening laat voor vervolgonderzoek om dit wel te realiseren.

Eerste stap

Het onderzoek gebeurde via een online enquête, met het oog op het bevragen van het geweld dat personen met een beperking kunnen meemaken. Samen met Persephone vzw zocht ik naar organisaties van vrouwen, van geweld, van personen met beperkingen, van vrouwen met beperkingen, die bereid waren om mijn enquête online te plaatsen. Bij het opmaken van de online enquête maakte ik de lay-out aantrekkelijk via pictogrammen. Mensen die moeilijk kunnen lezen, konden zo de enquête toch invullen. Ze was ook toegankelijk voor mensen met een visuele handicap.

De online vragenlijst werd door 106 personen ingevuld, waaronder 17 mannen en 89 vrouwen. 73 personen hiervan hebben een beperking, waaronder 12 mannen en 61 vrouwen. Deze groep van 61 vrouwen was heterogeen samengesteld, wat als voordeel heeft dat de onderzoeker zich kan richten op het maximaal verkennen van diverse inzichten en perspectieven.

5. Opdebeeck, S., Sykora, H., & Vermeire, L. VAPH (2008). Studie inzake prevalentie, incidentie, melding en registratie van grensoverschrijdend gedrag t.a.v. personen met een handicap. Geraadpleegd op 16 april 2013 via <http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/2894083-Grensoverschrijdend+gedrag.html>

Volgende tabellen geven een overzicht van de demografische kenmerken van die 61 vrouwen:

a. Leeftijd

Er is respons van verschillende leeftijdscategorieën, maar de spreiding is niet gelijk. De respondenten omvatten ook mensen die tot het statuut van verlengde minderjarigheid behoren.

<i>Leeftijd</i>	<i>Aantal</i>
18-19	1
20-29	8
30-39	8
40-49	15
50-59	21
60-69	7
70-79	1

b. Verblijfplaats

De vrouwen met een beperking wonen op diverse locaties en met verschillende partners. Toch blijkt uit deze tabel dat vooral mensen uit voorzieningen en ziekenhuizen uit de boot vallen bij dit onderzoek. Het merendeel van de respondenten woont alleen, gevolgd door met partner en kinderen. Een groot deel woont ook op andere plaatsen dan vermeld, zoals bij vrienden, als alleenstaande ouder, bij broers of zussen, in een pleeggezin ...

<i>Verblijfplaats</i>	<i>Aantal</i>
Alleen	17
Met partner	9
Met partner en kinderen	11
Bij ouders	9
Beschermd wonen	5
Voorziening	1
Ziekenhuis	0
Andere	9

c. Beperking

Ondanks mijn visie – in dit onderzoek – om niet stoornisgericht te denken, vermeld ik de diverse beperkingen die voorkomen in het onderzoek om de transparantie van de gegevens te vergroten. Mensen met een fysieke beperking vormen de grootste groep, gevolgd door mensen met een chronische ziekte. Daarnaast zijn ook mensen met een verstandelijke, visuele en auditieve beperking vertegenwoordigd, evenals personen met autisme. Onder ‘andere beperkingen’ behoren communicatiestoornissen, beperkingen ten gevolge van hersenbloedingen en dergelijke.

<i>Beperking</i>	<i>Aantal</i>
Verstandelijk	8
Fysieke beperking	37
Auditieve beperking	4
Visuele beperking	6
Autisme	5
Chronische ziekte	16
Andere	6

Tweede stap

De vrouwen met een beperking, die aan het einde van de online enquête aangaven dat ze verder mee wilden helpen aan het vervolg van mijn onderzoek, heb ik geïnterviewd. Ik heb uit deze groep enkel de vrouwen geselecteerd die geconfronteerd werden met geweld. Acht vrouwen namen deel aan het interview. Het waren acht unieke verhalen, waar diverse vormen van geweld in voorkwamen. Daarnaast nam ik ook nog drie telefonische interviews af, waarvan één met een professioneel die een vrouw met een beperking vertegenwoordigde (wegens communicatieproblemen). De respondenten beslisten zelf waar deze interviews plaatsvonden, zodat het praten over dit ‘gevoelig’ onderwerp meer comfortabel kon verlopen.

Respondenten interviews: Demografische kenmerken

<i>Respondent</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Provincie</i>	<i>Woonvorm</i>	<i>Contactvorm</i>
Respondent 1	52	Antwerpen	Partner + kinderen	Thuis bij respondent
Respondent 2	30	Limburg	Alleen	Thuis bij respondent
Respondent 3	52	Vlaams-Brabant	Alleenstaande ouder	Thuis bij respondent
Respondent 4	41	Oost-Vlaanderen	Alleen + ouders	Thuis bij respondent
Respondent 5	54	Antwerpen	Anders	Thuis bij respondent

<i>Respondent</i>	<i>Leeftijd</i>	<i>Provincie</i>	<i>Woonvorm</i>	<i>Contactvorm</i>
Respondent 6	59	West-Vlaanderen	Met partner	Thuis bij respondent
Respondent 7	29	Oost-Vlaanderen	Bij ouders	Openbare plaats
Respondent 8	63	Oost-Vlaanderen	Alleen	Openbare plaats
Respondent 9	51	Antwerpen	Alleen	Telefonisch
Respondent 10	26	Vlaams-Brabant	Bij ouders	Telefonisch
Respondent 11	52	Limburg	Anders	Telefonisch

De resultaten

Resultaten van de enquête

Vormen van geweld

Uit de enquête blijkt dat er diverse vormen van geweld aanwezig zijn bij vrouwen met een beperking. Psychisch geweld komt hierbij het meeste voor, gevolgd door negatie en seksueel geweld.

<i>Vorm van geweld</i>	<i>Aantal</i>
Psychisch	36
Fysiek	14
Seksueel	20
Financieel	13
Negeren	31
Geen geweld	14
Andere	2

Toch komt geweld, gerelateerd aan de beperking, eveneens voor bij deze groep van vrouwen: ze worden geconfronteerd met de weigering van het gebruik van hulpmiddelen en de weigering van hulp bij persoonlijke behoeften zoals een toiletbezoek, een bad nemen, zich aankleden, eten en drinken.

<i>Geweld, gerelateerd aan de beperking</i>	<i>Aantal</i>
Hulpmiddelen weigeren	11
Hulp weigeren bij persoonlijke behoeften	13

Relatie met de geweldpleger

Uit de resultaten blijkt dat de geweldplegers in de meeste gevallen onbekende personen zijn. De tweede grote groep zijn de partners van deze vrouwen met een beperking. Op gelijke hoogte staat de categorie 'andere personen', zoals een vrijwilliger, een gastgezin, een dochter of zoon, bejaarden, verkopers, de bank, een verpleger, een ex-man en klasgenoten. Een volgende groep geweldplegers bestaat uit vrienden, met op gelijke hoogte de ouders en daaropvolgend de broers of zussen. Daarna volgen mensen uit het ruimere sociale netwerk van deze vrouwen: medebewoners, collega's, therapeuten, werkgevers en leerkrachten.

<i>Relatie met geweldpleger</i>	<i>Aantal</i>
Partner	11
Vriend	10
Medebewoner	6
Werkgever	3
Collega	6
Ouder	10
Broer/zus	7
Therapeut	4
Leerkracht	1
Onbekende	14
Andere	11

Plaats van het geweld

Het geweld vindt vooral plaats in de thuissituatie. Op gelijke hoogte staan ook andere plaatsen: de auto, de trein, via e-mail, bij iemand anders thuis, op straat, in een winkel, in het openbaar vervoer, op de openbare weg, in het station en in de woonomgeving. Nog plaatsen waar geweld voorkomt, zijn: op het werk, de school, in de voorziening en in het ziekenhuis.

<i>Plaats van het geweld</i>	<i>Aantal</i>
Thuis	27
Werk	7
Voorziening	5
Ziekenhuis	2
School	7
Andere	23

Klachten

De onlinevragenlijst peilde naar het feit of de vrouwen een klacht hadden neergelegd. Meer dan de helft diende hiervoor geen klacht in. Redenen daarvoor zijn onder meer: niet beschikken over voldoende bewijs, de gevolgen voor de (familie)relaties, er niet meer aan willen denken, bedreigingen van de geweldpleger, de machtspositie van de geweldpleger, angst voor een toename van het geweld, afhankelijkheid van anderen, de feiten zelf minimaliseren ... Daarnaast geeft men vooral angst en schaamte aan als drijfveren om geen klacht in te dienen. Hierop volgen ongelooft, isolatie door de geweldpleger en ten slotte het niet weten hoe men een klacht moet neerleggen.

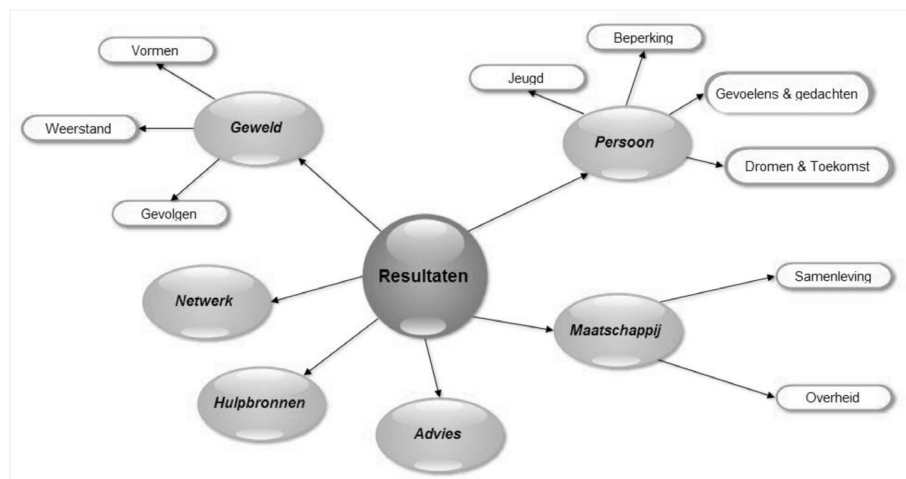
<i>Reden waarom respondenten geen klacht indienen</i>	<i>Aantal</i>
Schaamte	11
Isolatie	3
Ongelooft	5
Angst	11
Ik weet niet hoe	2
Andere	13

Aan vrouwen die wel een klacht hadden ingediend, vroeg ik wat ermee gebeurd is. Met de meeste klachten is niets meer gebeurd. Daarnaast zijn er evenveel zaken geseponneerd als er mensen vervolgd werden voor de feiten. Een aantal mensen weten niet wat er gebeurd is na de klachtindiening. Er zijn ook klachten waar men weinig gevolg aan gaf of doorverwees naar een meldpunt.

<i>Gevolg van de klacht</i>	<i>Aantal</i>
Geseponneerd	4
Dader vervolgd	4
Ik weet het niet	4
Niets meer gehoord	5
Andere	2

Resultaten van het interview

Uit de interviews komen diverse thema's en subthema's naar voor. De grote thema's zijn geweld, persoon, netwerk, hulpbronnen, advies en maatschappij.

Geweld

Binnen het thema geweld komen drie subthema's voor, namelijk de vormen van het geweld, de weerstand tegen het geweld en de gevolgen van het geweld.

a. Vormen van geweld

Psychisch geweld blijkt een veel voorkomend probleem:

'Mentaal geweld heb ik vooral meegemaakt. Dingen midden in de tafel zetten. Dan moest ik bijvoorbeeld zeggen: 'mag ik de melk?' en mijn moeder zei dan: 'ik zit juist'. Als dit consequent midden in de tafel wordt gezet, lost het zich ook niet op.'

Daarnaast halen de geïnterviewde vrouwen negatie meerdere malen aan: geen goe-demorgen zeggen; het innemen van parkeerplaatsen, voorbehouden voor mensen met een beperking; in gesprekken over het hoofd van de vrouwen praten.

'Goh, als ze zo, ik had bijvoorbeeld iemand mee naar den advocaat en dan zijn die onder mekaar over mij aan het praten, terwijl ik daar bijzit bijvoorbeeld. Of ook om een hulpverlening op te starten in de ziekenkas, ging dat gesprek door met een maatschappelijk assistente van de ziekenkas, dan een hulpverlener, die zitten dan ook over mij te praten, met mij erbij.'

‘Bijvoorbeeld denken dat ik dronken ben wanneer ik gevallen was en daardoor niet willen helpen.’

Seksueel geweld komt ook veel voor. Het valt bij de interviews op dat het taboe bij deze vorm van geweld nog groter is en men er liever niet over uitweidt:

‘En als ik mijn motor stilzette, we stonden dan geparkeerd voor zijn ouderlijk huis, komt inderdaad de zoen. Maar dan begint hij mijn bloes los te knopen. Ik denk: hoe, die is iets anders van plan. Dus ik zeg vriendelijk, maar toch duidelijk: B, stop. Hij negeert dat gewoon. Dus ik herhaal dat nog es: B, stop, met meer nadruk. Maar neen, hij negeert dat dus terug.’

‘Dan begon diene voor mij tegen mij te praten. Ik weet al niet meer juist wat hij gezegd had, maar het was redelijk seksueel en ik had toen iets van: ja ja, het is goed, kom, gewoon negeren. Dan begon hij mij ook aan te raken, aan mijn benen.’

Daarnaast komen er nog fysiek geweld, financieel geweld, stalking en dergelijke voor.

‘Ik ben tot 4 keer ondergeduwd, in bad ook een paar keer.’

‘Ze hebben mij, euh, leningen aangepraat. Omdat ik niet snel genoeg ben in denken en communiceren, is hen dat dus gelukt. Waardoor ik nu met een schuldenberg zit, waar ik niet meer kan overkijken.’

b. Weerstand tegen geweld

Er zijn verschillende manieren om tegen het geweld in te gaan, bijvoorbeeld een klacht indienen, zelf geweld gebruiken (zelfverdediging), vluchten uit de situatie, bewijs verzamelen en dreigen.

‘Maar ik had het dan ook bijvoorbeeld nog opgeschreven in mijn agenda, heel duidelijk met zijn naam erbij, dat ik bewijs had, als er iets zou gebeuren. Dus ge moet niet vragen hoeveel schrik ik had. Moet er bewijs zijn dat hij mij iets aangedaan heeft.’

‘Dan vloog hij ineens uit en hij pakte, zo door het open raam, mij vast bij mijn keel. En ik dacht van: oei, ik wist van, ik had ooit wel cursussen zelfverdediging gevolgd ... En één van die dingen die ik daar geleerd heb, is in noodsituaties niet panikeren, maar reageren. Ik wist ook van, als iemand u probeert te wurgen, dan heb je meestal wel 8 seconden voordat ge u bewustzijn verliest. Dus ik had toen zoiets van, ik ga niet toegeven, ik buig niet voor geweld ... En ik ben dan met mijn rechterhand heel hard beginnen boksen op zijn schouder, eigenlijk op alle stukken waar dat ik aan kon.’

Sommige vrouwen geven aan dat ze niet konden of durfden ingaan tegen het geweld. Ze hadden de mogelijkheid niet om zelfverdedigingstechnieken te gebruiken om er tegen in te gaan.

‘Ik niet, want ik durfde dat niet goed, ik had schrik dat als ik iets zou zeggen, dat het misschien nog erger zou worden.’

Soms komt uit de vrouwen zelf de nodige weerstand om tegen het geweld in te gaan:

‘Ik denk dat het vooral de weerbaarheid van die vrouwen is, die versterkt mag worden. Het zelfbeeld van die vrouwen, dat moet uit die vrouw zelf komen.’

c. Gevolgen van het geweld

We kunnen een onderscheid maken tussen positieve en negatieve gevolgen.

Positieve gevolgen bestaan onder andere uit nieuwe engagementen, interesses, de eigen ontwikkeling, meer openheid en eigen leereffecten. Meerdere vrouwen halen dit laatste aan en het omvat onder andere waakzamer zijn, een buikgevoel volgen ...

‘En ook mijn sociaal gevoel naar anderen toe, mijn empathie eigenlijk is ook gegroeid van: ik wil niet een andere aandoen wat mij aangedaan is.’

‘Sindsdien als ik een slecht gevoel heb, ga ik daar eigenlijk direct afstand van nemen. Ja, allez, zonder direct te proberen oordelen hé.’

‘Euh, in die zin dat het mij misschien waakzamer zal maken voor gelijkaardige situaties.’

Negatieve gevolgen van het geweld kunnen bestaan uit de handicap zelf, pijn, verantwoordingsdrang, geviseerd worden, extra controle van de omgeving en angst.

‘Dat ik zelf moeilijker ‘s avonds op straat durf lopen, maar soms moet het wel voor naar huis te gaan van de trein.’

‘Ja, die pijn, als je erop duwt, dan schiet die toch wel rap weer op. Het is niet dat het helemaal weggeveegd is.’

Persoon

Binnen het thema persoon komen vier subthema's voor, namelijk de jeugd, de beperking, gevoelens en gedachten en dromen en toekomst.

a. Jeugd

Onze jeugd en onze opvoeding spelen een belangrijke rol in de manier waarop we ons leven leiden. Een slechte jeugd is volgens bepaalde vrouwen niet steeds een voorbode van een moeilijke volwassenheid.

‘Ja, uw jeugd is iets dat ge doortrekt door heel uw leven, dat is een feit hé. Ik heb wel geen gemakkelijke jeugd gehad, toch niet in mijn pubertijd ... Ik zou eerder zeggen door het feit dat ik dat vroeger al zo’n erge dingen heb meegemaakt en dat ik toen heel moeilijk had gehad en erover ben geraakt eigenlijk na een aantal jaren. Was ik misschien al wat sterker, denk ik. Sterker en dan ook zwakker in de zin van ja, ge hebt al heel wat meegemaakt.’

Hier is niet iedereen mee akkoord. Sommige vrouwen ervaren een slechte jeugd als de basis voor wat ze nu doormaken.

‘Misschien had ik een andere opvoeding gehad, had ik wat steviger in het leven gestaan, had ik misschien wel al manieren gevonden om het op een deftige manier te kunnen stoppen.’

De jeugdijaren kunnen er wel mee voor zorgen dat mensen bepaalde waarden en normen meenemen en zich hieraan vasthouden.

‘Ik kom uit een gezin van 5 meisjes, noch de school noch de jeugdbeweging waren gemengd ... En ik ben zo eigenlijk opgegroeid in een wereld waar dat het normaal was dat vrouwen het voor het zeggen hadden. Dus euh, misschien ja, had ik opgegroeid in een wereld waar het normaal was dat vrouwen het niet voor het zeggen hadden, had ik anders gereageerd misschien. Misschien had ik dan toegegeven.’

‘Van de interactie in de omkadering, krijg jij vanuit je omgeving als kind te horen: ‘Wat ga je kunnen? Och sukkelte.’ Dan word je als het ware een sukkelte.’

b. Beperking

‘Geweld bij vrouwen’ en ‘geweld bij vrouwen met een beperking’ dekken een andere lading omwille van de beperking. Volgens de respondenten speelt de beperking in bepaalde situaties van geweld wel degelijk een rol.

‘Geweldplegingen gebeuren altijd en overal, beperking of geen, tussen sterkere personen en zwakkere personen. Het grote verschil tussen mensen met een beperking en zonder is het feit dat het geweld veel meer gepleegd wordt in familie.’

‘Geweld gebeurt ook op andere vrouwen. Wat je moet bekijken, zijn mensen met een beperking. Bij mannen gebeurt dat ook. Ik ben tegen hokjesdenken. In dit geval is het wel nodig. Dit mag je niet uit de context trekken.’

‘Maar ik vind het heel belangrijk, want ik dacht ook eerst: iedereen heeft dat wel eens meegemaakt, maar als ik dat aan vriendinnen vertelde, zeiden die toch wel: ‘M., iemand anders maakt dat niet zo gemakkelijk mee.’

Bij één van de respondenten was de beperking het gevolg van een gewelddadige slag van haar vader. In dat geval is de beperking onlosmakelijk verbonden met het ervaren geweld.

Geweld vindt echter gemakkelijker plaats omwille van de aanwezige beperking: seks als een gunst zien, negatieve opmerkingen geven over de beperking, minder snel kunnen reageren,

‘Enfin, het kwam er dan zo op neer: neen, ik wil niemand met een handicap. En ik voelde dat zo vanaf dan had ik ook het gevoel dat hij iets tegen mijn handicap ook al had.’

‘Ik heb autisme en ik denk dus op een andere en een tragere manier. Ne keer dat ze dat doorhebben, dan kunnen die dingen dus gebeuren en mijn reacties komen ook te laat altijd. Ik weet dus achteraf hoe ik had moeten reageren, wat ik had moeten doen, wat ik had moeten zeggen. Maar dan is het te laat hé.’

Toch kan de beperking in bepaalde gevallen als een voordeel gezien worden, zoals bijvoorbeeld sterke armen hebben omwille van de beperking, in het bezit zijn van krukken of een hond ter beschikking hebben als verdediging.

Vrouwen met een beperking maken ook geweld mee waarbij ze het gevoel hebben dat de beperking geen invloed heeft.

‘Zelf heb ik wel last van mijn handicap maar omwille van mijn handicap ben ik nog nooit gekwetst, beledigd of wat dan ook.’

‘Maar dat was niet echt naar mijn beperking toe. Dus voor mij is dat zo gelijk wel iets anders. Zo omdat, ze heeft dat naar X ook wel gedaan. Wel in mindere mate, maar dat heeft dan meer met haar problematiek te maken dan.’

c. Gevoelens en gedachten

Veel van de geïnterviewde vrouwen moeten omgaan met een schuldgevoel. Sommigen hebben het gevoel verantwoordelijk te zijn voor de geweldplegingen die ze ondergaan. De slachtoffers van geweld treffen geen schuld en toch voelen ze zich schuldig. Dit heeft vaak te maken met de houding van de geweldpleger en van de omgeving van de vrouw in kwestie:

‘Ik was er ook van overtuigd geraakt, na al die jaren, dat het mijn schuld was. Dus als mijn vent zei: ‘Ik ben zenuwachtig door uw schuld’. Was dat precies alsof het mijn schuld was, terwijl ik geen reden kon bedenken.’

Andere vrouwen voelen zich schuldig, omdat ze denken dat ze meer hadden kunnen doen om het geweld te voorkomen. Daarbij denken ze dat ze niet zo vriendelijk of toegeeflijk moesten zijn tegen de geweldpleger, dat ze niet op dat tijdstip op die plaats moesten geweest zijn en dergelijke voorbeelden.

‘En ik verschiet ook wel hoe schuldig dat je u inderdaad kunt voelen, terwijl dat ge rationeel weet, allez, ik dacht: allez, mensen die aangerand zijn of zo, die weten toch wel dat het niet aan hun ligt, maar dit is niet echt aangerand zijn, maar toch voelde ik mij heel schuldig, zo van allez, eigenlijk heb je misschien ook wel een aandeel, dat je dat zo lang doet en toelaat en dat je nog met hem probeert te praten en zo.’

Voor anderen brengt de diagnose van de beperking met zich mee dat de schuldgevoelens niet meer op de voorgrond komen te staan:

‘Vroeger wel ja, maar sinds dat ik mijn diagnose van autisme heb, niet meer. Nu weet ik dat ik er niet aan kan doen en mij niet schuldig moet voelen.’

Een aantal vrouwen geven aan dat ze zich schaamden over hun situatie van geweld, aangezien het beeld dat anderen van hen hebben, niet strookt met de werkelijkheid.

‘Ik heb een heel lange tijd er niets over kunnen zeggen. Uit schaamte voor mijn ouders. Ge zijt beschaamd voor hetgeen ze mij aandoen.’

‘Ja, ik kan voor mezelf wel uitmaken van oké, ik kan daar niks aan doen. Dat ligt aan mijn manier van denken. Maar de buitenwereld ziet dat niet zo. Ik denk dat veel mensen dat wel zien alsof dat het mijn schuld is of dat ik mij heb laten doen of ... En dan, dan schaam ik mij daar soms wel voor ja.’

‘Euhm, ja, dat zit heel dubbel. Voor een stuk wel en voor een stuk, allez ben ik ook trots dat ik mijzelf met succes verdedigd heb. Maar ja, ook wel schaamte, omdat

ik een relatie begonnen ben, waar ik op voorhand had kunnen weten dat er problemen gingen zijn.'

Angst komt op de voorgrond als men in aanraking komt met diverse vormen van geweld.

'Daarom dat ik er ook zoveel schrik van had toen hij zei: 'Ik zal u eens pijn doen als jij mij pijn doet'.'

Men vertelde eveneens over het gevoel van machteloosheid ten aanzien van de geweldpleger. Deze vrouwen staan eveneens machteloos ten aanzien van het geweld zelf. Het geweld geschiedt en ze kunnen er niets aan doen.

'Als ge dan zo in uw bed ligt en ge kunt er niet uit en ge moet gewoon ondergaan en wachten totdat ze u komen helpen. Dan ben je wel echt heel machteloos hé.'

d. Dromen en toekomst

Ondanks de confrontatie met geweld, geven alle respondenten van het kwalitatieve interview aan dat ze nog dromen hebben voor de toekomst of dat de meeste van hun dromen al verwezenlijkt zijn.

'Oh, veel, veel, veel. Ja, gelijk iedereen anders zeker? Op zich ja, de gewone dingen zo van: alleen te gaan wonen, te werken, een goede job te kunnen doen. Mijn grote droom is ontwikkelingswerk een keer te gaan doen. Dat is niet zo eenvoudig met mijn beperking, maar ik heb dat nog niet helemaal afgeschreven. Ik zie het wel allemaal positief in ze. Ik heb dezelfde dromen als iemand anders eigenlijk hé. Constant bij te leren en nieuwe mensen te ontmoeten, dat vind ik eigenlijk allemaal wel tof.'

Bij sommigen sluipt de idee van geweld de dromen over de toekomst nog stilletjes binnen.

'Ja, euh, ik ben eigenlijk jaren lang geen relatie niet meer begonnen. Ik heb zoiets van, ja het loopt toch altijd mis. Als ik het bij gewone vriendschapsrelaties hou, heb ik er veel minder last mee. En allez, dat is nog altijd zo. Ik heb gewoon dat van mijn verlanglijstje geschrapt en ik ben nu zo gewoon van alleen maar vrienden te hebben. Ik denk moest ik nu nog eens verliefd worden op iemand, euh, dat ik er toch ook niet zou op ingaan. En allez, een paar goede vrienden is mij veel meer waard dan echt een liefdesrelatie.'

Netwerk

De ouders worden bij de bespreking van het sociaal netwerk wel vernoemd, maar worden binnen dit onderzoek niet altijd gezien als ondersteunend. Enerzijds kunnen de ouders bij dit onderzoek gelijk staan aan de geweldplegers.

‘Met het vervelende, ook nog ne keer, psychisch dat ik dat thuis niet kon gaan vertellen. Omdat ge bang zijt voor represailles. Enerzijds, ge wilt u ouders niet teleurstellen en anderzijds als ge dan niet naar school gaat, wordt het misschien erger.’

‘Tijdens die periode van die depressie, euh, waren ook mijn ouders overstuurd en kreeg ik soms wel slagen, omdat ze niet wisten wat ze met mij moesten.’

Anderzijds kozen de respondenten ervoor de waarheid niet te vertellen aan hun ouders om hen te beschermen en uit angst voor onverwachte reacties.

‘Van die man, weet mijn familie dat eigenlijk niet. Omdat ik denk dat het hun heel veel pijn zou doen. Het is niet echt uit schaamte ze, maar omdat ik denk dat mijn papa echt, dat die, dat het hem heel pijnlijk zou doen om te weten dat mensen zo iets doen. Dat denk ik wel ja. Dus dat is niet echt schaamte dan, vind ik. Dat is misschien eerder bescherming van andere mensen. Wat dat, wat dat ook maakt dat je het minder zegt hé. Dus euh ja. Ik denk niet dat hij dat wilt weten zo. Misschien wel, maar ik weet het niet ja. Awel ja, eigenlijk, hij gaat niet gelukkig zijn met dat te weten hé.’

‘Ja, euh, ik wilde niet dat mijn ouders dat wisten. En om te vermijden dat het via via toch bij mijn ouders zou terechtkomen, dacht ik van: ik vertel dat aan niemand.’

Daarnaast blijkt het contact met vrienden of vriendinnen een ondersteunende rol te hebben bij de omgang met het geweld dat ze meegemaakt hebben.

‘Ik denk dat ze het beseftte dat er iets was. Zeker iets waaraan ik niets kon doen, waar ik buiten stond. Ze heeft nooit eigenlijk, neen. Ze heeft er ook nooit allusie opgemaakt. En daarvoor ben ik haar nog altijd dankbaar.’

‘Ik denk wel dat ik daar heel veel aan gehad heb, door met mijn vrienden te praten.’

Een geïnterviewde gaf ook aan dat de school een plek zou zijn geweest om hulp of steun te organiseren, maar dat deze toen ontoereikend bleek.

‘Op school moesten ze het geweten hebben. Want in de turnles zei de turnlerares van: ‘Allez, P, ge zijt anders altijd zo rap voor dingen’. Ze kwam binnen en ik was mij nog aan het omkleden. ‘Hoe, wat is dat?’ En ik zeg: ‘ik ben gevallen’. De striemen stonden in mijn rug hé. Toen hebben ze ook niets gedaan.’

Bovendien kunnen de eigen kinderen een ondersteunende functie hebben in de periode waarin het geweld plaatsvindt.

‘Maar de kinderen hadden het ook gezegd: ‘Als ge hem terugneemt, dan spreken we nooit meer tegen u’. Ik dacht: Amai (lacht), dat gaat moeilijk worden dan hé. Eigenlijk was dat voor hen ook een uiting dat het genoeg geweest was.’

Uit de interviews bleek evenzeer dat het bredere sociale netwerk of de ruimere omgeving van de vrouw vaak van niets wist.

‘De omgeving wist van niets. Als ik het zou zeggen, dan zou het erger worden. Eens had de dokter er iets tegen mijn moeder over gezegd, terwijl ik niets tegen de dokter had gezegd. Dan ben ik afgedreigd door mijn moeder.’

‘Ja, de omgeving merkte dat het moeilijk ging, maar niet van het geweld. Eigenlijk de enige die op de hoogte was, is onze zoon. Misschien in mindere mate hij, voor de rest heb ik dat aan niemand verteld.’

Hulpbronnen

Het feit dat ze hun ervaring met geweld nog kunnen navertellen, maakt dat ze deze periode zelfstandig of met hulp doorgemaakt hebben. In de interviews heb ik hen gevraagd om te benoemen wat hen door deze periode heeft geholpen.

Het formele professionele netwerk bood voor velen zowel passende steun als hulp aan deze vrouwen.

‘En ook gelijk bijvoorbeeld die moreel consulent, vind ik ook wel dat dat veel gekender zou moeten zijn. Omdat ik dat een veel minder grote stap vind dan naar een psycholoog gaan hé. Maar dat zijn vaak psychologen of pedagogen of zo. Maar dat is compleet gratis. Dat is echt zo van: die zeggen niet wat je wilt, maar ze zetten samen met u dingen op een rij. Voor mij heeft dat echt geholpen.’

‘Dat euh, mijn psychiater wel snapte dat ik dat niet kon uithouden. Dat die heeft gezegd: nu moet het gedaan zijn, ge moogt daar van mij niet meer gaan zitten, zei die. En hij heeft ook mij verdedigd tegen mij ouders, gezegd van: dat kan heel zwaar zijn.’

‘Die andere therapeute, die heeft wel gezegd: als je wilt, kunnen we er samen naar toe gaan en ik zal het uitleggen. Ik werd ondersteund en dat vond ik heel belangrijk. Ik kon dat niet eigenlijk zeggen, zij wist heel goed wat ik voelde. Mij laten expliceren, ik was woest op hem en dan reed ik met de rolstoel weg. Dan pas heeft zij dat uitgelegd. Zij heeft mij de ruimte gelaten om op een non-verbale manier uit te drukken hoe woest ik was. Toen heeft zij het ook met woorden uitgelegd.’

Ruimte laten om te praten over hun ervaringen zijn terugkerende hulpbronnen bij deze vrouwen.

‘Vooral het kunnen delen met mensen. Ondersteuning vinden bij mensen die ook dergelijke dingen tegengekomen zijn ... Dus vrouwen met beperkingen die delen met elkaar hé, of vrouwen in het algemeen, zonder beperkingen, die delen met elkaar wat ze meemaken en hoe ze daarmee omgaan. Dat vind ik, dat is heel ondersteunend geweest op veel vlakken hé. Niet alleen op dit vlak.’

Ook de persoonlijkheid – met inbegrip van het eigen zelfbeeld en karakter – is een belangrijke hulpbron om in deze situatie staande te blijven of uit deze situatie te geraken.

‘Ik denk wel dat het goed is dat ik echt zo weet van: M, gij zijt niet minder waard, dit is echt not done dat iemand vindt dat het een gunst is wat dat ze u aandoen. Zo, ge moet dat dan precies heel rationeel kunnen zeggen.’

‘Altijd de hoop van, ooit gaat het stoppen. Als ik mij maar goed gedraag, is het in orde, gaan ze niet meer kloppen, gaan ze niet meer doen.’

‘Op de moment zelf heb ik altijd zoiets van: ik buig niet voor geweld. En dat is blijkbaar iets dat heel diep zit. En dat is op die moment ook het enige dat ik kan denken. En ja, het paradoxale is dan dat ge zelf geweld moet gebruiken om geweld te stoppen. Maar ja, allez, dat was voor mij op die moment de enige mogelijke weg.’

Advies

De respondenten hebben bovendien verschillende vormen van advies voor vrouwen (met een beperking) die geconfronteerd worden met geweld.

Reageren om het geweld tegen te gaan:

‘Awel ja, dat ge heel vlug moet reageren. Dat ge niet hoeft te pikken dat ze u fout behandelen. Zelfs als ze zeggen dat het uw schuld is, is het geen reden om te slaan. Geen reden om iemand te gaan vernederen, omdat gij u niet goed voelt of omdat ge ideeën hebt rond het een of ‘t ander. Dat ge eigenlijk, als ge daarmee

geconfronteerd wordt, dat ge het opneemt voor uzelf. En als het nodig is, ook voor anderen.'

'Dus eigenlijk moet je dan, eigenlijk moet je er tegen in gaan. Maar dat is niet evident, en ook niet voor iedereen hé.'

'Toch klacht, euh, geen angst hebben en zo snel mogelijk klacht neerleggen. Voordat het meer en meer wordt of dat het blijvend is.'

Financieel zelfstandig kunnen blijven, geen afhankelijkheid van de geweldpleger, maakt dat je er na de periode(s) van geweld opnieuw tegenaan kunt:

'Telkens vocht ik me uit de situatie door zelf te handelen en te scheiden. Je werk kunnen blijven behouden, is hierbij essentieel, zelfs als je staat te trillen op de benen van pijn en vermoeidheid. Je moet financieel zelfstandig kunnen blijven, dan kom je er bovenop.'

Een balans vinden tussen mensen goed praten en alleen het slechte zien in mensen:

'Maar dat ge zelf zo niet wijsmaakt dat het oké dat ge een beperking hebt en dat mensen dat (= vragen rond seks) zomaar mogen vragen. Of op een andere manier zo. Mensen niet blijven goedpraten. En ook wel geloven dat iemand u gewoon graag kan zien, denk ik. Dat er iets tussen is, tussen het aseksuele en dat obsessieve, ziekelijke.'

'Denk twee keer na voordat je een relatie begint. Denk niet van: 'Er is nu eindelijk iemand verliefd op mij, ik zal die maar pakken'. Denk ook niet, als ge een relatie begint met iemand waar dat ge van weet dat die gemakkelijk uitvliegt, van: 'Ik zal die wel baas kunnen', begint gewoon die relatie niet. Hetzelfde met iemand die drinkt. Denk niet van: Ik haal die er wel uit. Mensen veranderen alleen als ze dat zelf willen. En niet als gij dat wilt.'

Bovendien ervaren veel van de vrouwen communicatie als essentieel in het omgaan met de situatie van geweld. Dit kan zowel met het professioneel als met het sociaal netwerk plaatsvinden.

'Communicatie is heel belangrijk en als het binnen de relatie niet meer gaat, toch proberen te communiceren met iemand anders om er een zicht op te krijgen voor uzelf. Want als ge daar meer piekergedrag hebt en dat meer en meer laat bestaan, dan gaat ge helemaal vastzitten op den duur.'

'Vooral het zo vlug mogelijk benoemen naar omgeving, naar vriendinnen, naar waar dat het veilig is voor hen. Contact nemen met verenigingen of groeperingen die daar ondersteunend kunnen in werken.'

Tot slot uit men ook het advies om je als vrouw te leren verdedigen in gewelddadige situaties:

‘Leer uzelf verdedigen. Leer gevaarlijke situaties op tijd herkennen. Hoe vroeger da ge ze kunt stoppen, hoe gemakkelijker. En als er dan ooit een moment komt dat ge u echt fysiek moet verdedigen, moet je wel zorgen dat je het kunt.’

Maatschappij

De geïnterviewden hebben eveneens advies geuit voor de samenleving en de overheid.

a. Samenleving

Het streven naar een inclusieve samenleving zou een hele stap vooruit zijn in de omgang tussen mensen en bijgevolg het geweld tegen de beperking op zich verminderen.

‘Ja, natuurlijk als het algemene cultuur is dat iedereen oké is, dan heb je dat niet meer hé. Ons ideaalbeeld, dat is nu nog niet zo ... Ik geloof daar dan wel in, als ge meer naar inclusie werkt of zo en dat ge gewoon met iedereen werkt ... En iedereen is het waard om graag gezien te worden. En niemand heeft recht om zichzelf als een gunst te zien, niemand hé. Of dat je nu goed functionerend lichaam hebt of niet.’

‘Dat ze ons zouden moeten leren zien als gelijkwaardig. En stoppen met het betuttelende. Ik zie dat wel als een vorm van macht uitoefenen.’

Dat zowel de geweldplegers als de omgeving geneigd is om de feiten te minimaliseren of te verzachten, kan niet worden getolereerd volgens de vrouwen met een beperking. Voor de omgeving kan dit aanzien worden als een manier om zich gerust te stellen dat er niets aan de hand is.

‘Maar ik denk dat er vooral iets aan de mannen zou moeten gebeuren. Dat eigenlijk mannen die dat zelf niet doen met vrouwen, maar die wel die andere man een hand boven het hoofd houden of zeggen dat het toch allemaal niet zo erg is. Of zelfs vrouwen die dat zeggen, je moet het maar afkunnen, want het is uwen baas. Aan die mentaliteit moet iets gedaan worden.’

Volgens anderen begint de verandering van de samenleving bij de vrouwen met een beperking zelf: zij moeten zelf hun plek in de samenleving opeisen.

‘Dus, moet de maatschappij veranderen? Als ze verandert, zou het fijn zijn. Maar wij, mensen met een beperking, mensen met een chronische ziekte, wij moeten

ons idee over onszelf eerst veranderen. En dan komt daar verandering. Als ik er-
gens ga eten en ik vind: 'Met de rolwagen, voor die mensen is dat toch vreselijk
vervelend dat ik hier binnenkom met mijn rolwagen.' Dan ben je het al aan het
verklieden hé. Maar als je binnen gaat of als je reserveert en zegt: 'Kijk, ik kom met
een rolwagen, kan ik bij jullie binnen?' Dan geef je jezelf al een plek: dus voor mij
zit daar de grote verandering. Geloof in jezelf, neem het op, je hebt recht op je plek.
En dat gaat anderen ook veranderen.'

Daarnaast worden deze vrouwen geconfronteerd met een ongeloof, zowel bij de eigen
omgeving, als bij organisaties en de politie.

'Ja, goh, ge zou zeggen dat meer bespreekbaar maken. Maar ge moogt alles gaan
zeggen en ge kunt niet beschuldigd worden, maar toch is het anders als het zover
is. Voor mij had het gewoon anders geweest denk ik als ik niet het gevoel had gehad
dat ze me niet gingen geloven.'

'Het is moeilijk om naar de politie te trekken. Ze seponeren dat als je dat niet kunt
aantonen hé.'

b. Overheid

De maatschappij moet volgens sommigen voorzien zijn van een meldpunt voor vrou-
wen met een beperking.

'Er moet een speciaal meldpunt komen voor vrouwen met een beperking en ge-
weld.'

'Vrouwen met een beperking, waar ge kunt indienen op de computer en bewijs
tegen geweld kunt tonen, ook al lukt dat niet altijd, omdat er niet rechtstreeks ge-
snelde wordt met messen hé.'

Een verwant advies, houdt het installeren in van een vertrouwenspersoon in een orga-
nisatie of vzw, om het geweld anoniem te kunnen melden.

'Of dat je een vertrouwenspersoon of zo hebt. Dat ze die algemeen installeren en
dat het nooit nodig is. Maar het zou wel helpen dan.'

Men zou volgens de respondenten in de opleiding aandacht moeten besteden aan het
zelfbeeld en de eigen weerbaarheid.

'In plaats van altijd in een omgeving zijn opgegroeid en signalen krijgt van dat ge
minder kunt of minder en anders, niet goed functionerend lichaam, ik had dat niet
meer zo. Dat maakt dat ik daar steviger in stond ... Omdat, ik heb dat echt gehad

door mijn opleiding, dat ik er anders naar kan kijken. Dan denk ik: als ge dat niet hebt gehad, hoe kijk je dan naar uzelf?’

‘Ik denk dat de adolescentie vooral voor vrouwen, de puberteit voor vrouwen met een handicap, dat daar heel wat meer geïnvesteerd moet worden in de opleiding, in de school, in het lessenpakket. Ook voor andere meisjes. Om hun waardebeoordeling zuiver te zetten. Om ook in die sportlessen wat verdedigingssporten aan te leren.’

Ook in de vorming van politie of hulpverleners moet men aandacht besteden aan de mogelijkheden en beperkingen van mensen met een handicap.

‘Ik denk dat zo’n diensten zoals politie of hulpverlening veel meer moet opgeleid worden in de problematieken van een aantal beperkingen, zoals autisme, maar ook andere beperkingen. Ze kennen dat niet en dat geeft ook conflicten.’

Bovendien moet er gewerkt worden aan de toegankelijkheid van de maatschappij, zowel in de hulpverlening als in andere diensten. Hierbij spreken we van laagdrempelig maken, financiële toegankelijkheid, fysieke toegankelijkheid en dergelijke meer.

‘Vooral door hulpverlening en hoe zou ik het ... laagdrempeliger te maken door meer vormen van therapie terug te betalen. Dus financieel laagdrempeliger te maken. Dus ik vind dat de overheid daar vooral financiën moet voor uittrekken, maar ook mogelijkheden bieden, alternatieve therapieën ook inbundelen in hun aanbod, omdat voor vrouwen met beperkingen, sommige mensen kunnen niet goed praten. En is een gesprek met een psychologe niet de goede vorm. Is bijvoorbeeld eerder een creatieve vorm, tekenen, boetsen, wat ze dan wel kunnen, de manier om hun emotie, hun trauma naar buiten te brengen.’

Bovendien moet de overheid inzetten op vormen van externe controle:

‘Ik denk dat er meer controle moet zijn in alles wat instellingen is.’

Bovendien opteren vele geïnterviewden voor een sensibilisatiecampagne, waarbij men zich (ook) richt op mensen met een beperking.

‘Er moeten meer campagnes zijn. Ook de diversiteit in de campagnes moet je heel sterk bewaken. Bijvoorbeeld mensen van allerlei origine, holebi’s er ook in opnemen. Heel divers en ook mensen met een handicap.’

‘Meer reclame maken om dat geweld aan te geven. Zowel op tv, evengoed ergens in een boekje uit de tijdschriften. Voor mensen met beperking.’

‘Euh, ja, ik denk dat een sensibilisatiecampagne toch echt wel gene luxe is. Nu die zijn er wel, sensibilisatiecampagnes, maar dat gaat dan altijd over huiselijk geweld in het algemeen. En veel vrouwen met een handicap, dat weten we, hebben nog altijd zoiets van: ‘Ja, ze geloven mij toch niet als ik het vertel.’ Of zijn inderdaad ook afhankelijk van degene die dader is. Een specifieke sensibilisatiecampagne zou volgens mij toch wel nodig en nuttig zijn.’

Bovendien geeft een hulpverlenster aan dat er lacunes bestaan in de wetgeving omtrent geweld tegen mensen met een verlengde minderjarigheid:

‘De kern van mijn boodschap is dat er voor verlengd minderjarigen, die dan ook nog eens fysiek beperkt zijn, weinig tot geen beschermingsmogelijkheden zijn als de wettelijke vertegenwoordiger (ouder) niet goed in de zorg voorziet. Zeker in acute onveiligheidssituaties is er een wettelijke lacune rond wie bevoegd is (niemand lijkt het goed te weten en magistraten verwijzen naar elkaar door) en is het statuut ‘verlengd minderjarig’ eerder beperkend dan helpend.’

Implicaties voor de praktijk

De implicaties voor de praktijk zijn ontstaan dankzij de adviezen van de respondenten van dit onderzoek. Deze adviezen kunnen dus gezien worden als een boodschap van diverse vrouwen met een beperking, die een stem hebben gekregen via dit onderzoek.

Een eerste vraag luidt om deze vrouwen met een beperking niet met wantrouwen te bejegenen, aangezien ze daardoor zelf angst creëren om met dit ongeloof geconfronteerd te worden.

Daarnaast moet men in de praktijk zoeken naar alternatieve, aangepaste vormen van ondersteuning voor deze vrouwen. Zij brachten zelf een aantal voorstellen naar voor zoals een meldpunt, een vertrouwenspersoon, toegankelijke hulp- en dienstverlening (zowel fysiek als mentaal). Er bestaan weinig acties om zaken aan te pakken die van invloed zijn, zoals het ontbreken van adequate inkomenssteun of beperkte toegang tot betaalbare woningen. Als geslacht en beperking geen deel uitmaken van de analyse en actie, dan lopen vrouwen met een beperking een verhoogd risico dat er niet adequaat aan hun behoeften voldaan wordt⁶.

6. Mays, J. M. (2006). Feminist disability theory: domestic violence against women with a disability. *Disability & Society*, 21(2), 147-158. doi:10.1080/09687590500498077

Onderwijs en opleiding zijn bovendien van belang voor mensen met een beperking, vooral met betrekking tot het zelfbeeld. Deze opleiding kan men ook opentrekken naar de vorming van hulp- en dienstverleners, zodat ook zij kunnen omgaan met de mogelijkheden en beperkingen van mensen met een beperking. Volgens Thiara et al. (2011)⁷ is er een gebrek aan middelen en opleiding, zowel bij diensten voor mensen met een beperking als bij gewelddiensten, die grotendeels afzonderlijk blijven werken bij het beantwoorden van vrouwen met een beperking die geconfronteerd worden met geweld. Zowel de hulpverleners als de respondenten in deze studie beamen dit.

Ten slotte zou de overheid moeten inzetten op extra externe controle en een sensibilisatiecampagne tegen geweld met een focus op mensen met een beperking.

7. Thiara, R. K., Hague, G., & Mullender, A. (2011). Losing out on both counts: Disabled women and domestic violence. *Disability & Society*, 26(6), 757-771. doi:10.1080/09687599.2011.602867

Deel III

Het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap

Wat is het?

De Verenigde Naties hebben heel wat verdragen opgesteld. Het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap, kortweg VRPH, behoort tot een ganse familie van verdragen zoals het Kinderrechtenverdrag, het verdrag inzake burgerlijke en politieke rechten, enzovoort. Het opent geen nieuwe rechten, maar brengt rechten uit die andere verdragen samen. Het benadrukt dat alle mensenrechten onverkort van toepassing zijn op personen met een handicap en dat er garanties voor hen moeten zijn, wat de toepassing betreft. Het legt ook duidelijk vast wat er voorzien moet worden om ervoor te zorgen dat zij op voet van gelijkheid staan met andere personen, onder andere op het vlak van redelijke aanpassingen en ondersteuning.

Belangrijk om weten: bij het verdrag hoort een protocol. Dankzij dat protocol is er een individueel petitierecht bij het VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap, als de nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput. België -federale staat en deelgebieden – ratificeerde in 2009 zowel het verdrag als het protocol. Sindsdien is het VRPH dus van toepassing in de Belgische rechtsorde. Dat betekent dat de inhoud ervan in wetten en decreten moet vertaald worden.

Dat VN-comité volgt dit werk op, zodat het niet op de lange baan kan geschoven worden. Elke vier jaar wil het landspecifieke rapporten ontvangen, en de eerste keer twee jaar na de ratificatie. Zoals voorzien, diende België midden 2011 een eerste rapport in over de uitvoering van het VRPH. Dat is het statelijk rapport. Wie zichzelf een rapport moet geven, somt meestal alle positieve punten op. Om een realistisch beeld te krijgen van de voortgang, heeft het VN-Comité organisaties van mensen met een handicap aangeduid die België ook een rapport mogen/moeten geven. Hun rapport heet schaduwrapport. Dat zijn Grip en het Belgian Disability Forum. Die hebben hun rapport eind 2011 ingediend. Het Interfederaal Gelijkekansencentrum heeft, als onafhankelijk opvolgingsmechanisme, in 2014 België ook een rapport gegeven. Dat heet parallel rapport. Datzelfde jaar heeft het VN-Comité die rapporten besproken, eerst met de drie laatstgenoemde organisaties, en daarna met de vertegenwoordigers van België. Dan heeft het een verslag opgemaakt met bezorgdheden en aanbevelingen. In 2019 moet België een nieuw rapport indienen en begint de hele cyclus opnieuw. Wie hier graag meer over leest, kan de rapporten en de opmerkingen van het VN-comité vinden op www.gripvzw.be/vn-verdrag.html, www.bdf.belgium.be/resource/

static/files/pdf_uncrpd/2014-02-20---alternatief-verslag---belgian-disability-forum.pdf en www.diversiteit.be/vn-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap-parallel-rapport.

In de inleiding van dit boek vermeldden we al dat het belang van dit VN-verdrag voor vrouwen met een handicap een niet te onderschatten invloed heeft, omdat de maatschappelijke ongelijkheid voor het eerst op dit beleidsniveau erkend en aangepakt wordt. In ons vorig boek gingen we daar uitgebreid op in. Nu beperken we ons tot werk, moederschap en geweld.

Werkgelegenheid

In artikel 27 van het verdrag over werk en werkgelegenheid staat niets over de specifieke situatie van vrouwen met een handicap. Vreemd, voor een verdrag dat de maatschappelijke ongelijkheid erkent en aanpakt, vermits de tewerkstellingsgraad van mannen met een handicap toch echt een pak hoger ligt. Dat komt duidelijk naar voor in deel I van dit boek. Onze teleurstelling daarover maakte plaats voor hoop toen we vernamen dat het VN-Comité voor de Rechten van Personen met een Handicap werkt aan een algemene aanbeveling bij artikel 6, specifiek rond *vrouwen* met een handicap. We kregen het ontwerp van documentbegin juni 2015. De aanbeveling zal in een definitieve tekst gegoten worden op de veertiende bijeenkomst van het VN-comité, die doorgaat van 17 augustus tot 4 september 2015. Iedereen mag en kan aanvullingen doen tegen begin juli. De versie van 22 mei 2015⁸ ziet er al zeer goed uit. Bij artikel 27 zijn interessante punten toegevoegd (eigen vertaling uit het Engels):

De Staten die Partij zijn moedigen vrouwen met een handicap aan om een werk te zoeken met een behoorlijk salaris en fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden. Ze ondersteunen hen daadwerkelijk om werk te vinden en te behouden, of terug te keren op de arbeidsmarkt.

Het is eveneens nodig om bewustwordingscampagnes uit te werken om de negatieve houding van werkgevers tegenover vrouwen met een handicap te overwinnen.

Verder moeten de Staten die Partij zijn maatregelen uitwerken die vrouwen met een handicap aanmoedigen om (...) hun eigen zaak te starten.

Het is nodig om onderzoek te starten rond vrouwen met een handicap, hun sociale status, hun arbeidsstatus en ontwikkelingen in de arbeidsmarkt, zodat ze kansen krijgen in nieuwe en competitieve sectoren.

8. Zie CRPD/C/14/R.1

Moeders met een handicap en moeders van jongens en meisjes met een handicap moeten voorrang krijgen in de kinderopvang.

Onze aanvullingen hierbij zijn:

De bewustwordingscampagnes moeten ook gericht zijn naar de negatieve houding van de *omgeving* van vrouwen met een handicap.

Voor wie een progressieve handicap heeft, moet er een soepele overgang tussen periodes van arbeidsactiviteit en inactiviteit komen. Dit moet helpen om langer professioneel actief te blijven.

Moederschap

Artikel 23 van het verdrag over de eerbiediging van het gezinsleven, stelt:

De Staten die Partij zijn nemen doeltreffende en passende maatregelen om discriminatie van personen met een handicap uit te bannen op het gebied van huwelijk, gezinsleven, ouderschap en relaties op voet van gelijkheid met anderen, teneinde te waarborgen dat:

- het recht van alle personen met een handicap van huwbare leeftijd om in vrijheid en met volledige instemming van de beide partners in het huwelijk te treden en een gezin te stichten, wordt erkend;
- de rechten van personen met een handicap om in vrijheid en bewust te beslissen over het gewenste aantal kinderen (...) en dat zij worden voorzien van de noodzakelijke middelen om deze rechten te kunnen uitoefenen;

De Staten die Partij zijn verlenen passende hulp aan personen met een handicap bij het verrichten van hun verantwoordelijkheden op het gebied van de verzorging en opvoeding van hun kinderen.

Het VN-comité gaf ons land daarover nog aanbeveling 35 mee:

Het Comité beveelt de Verdragspartij ook aan om gepaste maatregelen te nemen opdat de dienstverleners het recht op een privé- en een gezinsleven van personen met een handicap zouden respecteren en beschermen.

Recht op ouderschap hangt natuurlijk samen met het recht op assistentie. Artikel 19 over het recht op ondersteuning bij zelfstandig wonen en participatie in de maatschappij, stelt:

De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het gelijke recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle te genieten en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat:

- personen met een handicap de kans hebben, op voet van gelijkheid met anderen, vrijelijk hun verblijfplaats te kiezen, alsmede waar en met wie zij leven, en niet verplicht zijn te leven in een bepaalde leefregeling;
- personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van (...) maatschappij-ondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie (...);
- de maatschappijdiensten en -faciliteiten voor het algemene publiek op voet van gelijkheid beschikbaar zijn voor personen met een handicap en beantwoorden aan hun behoeften.

Met andere woorden: de wachtlijsten of beter het feit dat mensen niet kunnen rekenen op assistentie als ze die nodig hebben, staat de uitoefening van fundamentele rechten in de weg. Mooi gezegd, maar daarmee verdwijnen de wachtlijsten natuurlijk nog niet. Toch is er hoop. Het VN-comité is over die wachtlijsten niet mals. Het schrijft in aanbeveling 33:

Het Comité verzoekt de Verdragspartij met aandrang om een actieplan handicap te implementeren op alle niveaus van de Staat, dat de toegang moet garanderen tot de diensten die personen met een handicap in staat stellen om zelfstandig te leven, zodat zij volwaardig kunnen deelnemen aan de maatschappij. Het plan moet ervoor zorgen dat de bestaande wachtlijsten verdwijnen, dat personen met een handicap toegang hebben tot toereikende financiële middelen en dat de maatschappij toegankelijk is voor personen met een handicap.

U kan ook zelf actie ondernemen. Uzelf of een vriend of familielid kan uw getuigenis posten op www.gelijkerechten.be. U kan uw vragen of wensen doorgeven aan ons, dan kunnen wij de betrokken ministers ermee confronteren, in samenspraak met Grip en/of het Interfederaal Gelijkekansencentrum. Of u kan zelf het Interfederaal Gelijkekansencentrum contacteren via 0800 12 800 of epost@cntr.be. Zij behandelen ook individuele meldingen.

In de algemene aanbeveling bij artikel 6 staat niets over artikel 23. Wij vullen daar graag aan:

Het is eveneens nodig om bewustwordingscampagnes uit te werken om de negatieve houding te overwinnen tegenover moeders met een handicap of tegenover vrouwen met een handicap die een gezin willen stichten.

Rollenpatronen doorbreken is gezond. Mannen kunnen ook thuisblijven voor de kinderen.

Geweld

De muur van ongelooft

Vrouwen met een handicap die slachtoffer zijn van geweld, botsen op een muur van ongelooft. In deel I wezen we er al op dat die muur gebouwd is op foute veronderstellingen, die spijtig genoeg leven in brede lagen van de bevolking. We gaan hier nu dieper op in. Zelfs politiemensen baseren zich op die foute veronderstellingen. Dat blijkt uit de getuigenis die we ontvingen van J., een vrouw met autisme die klacht probeerde in te dienen wegens stalking:

‘Ik heb hiervoor al ontelbare keren bij de politie gestaan, maar zij geloven mij niet. Soms willen ze niet eens een pv opstellen, ze zeggen dat ik dit allemaal zelf doe. Ik krijg langs geen kanten een goed gesprek, ze vernederen mij: bijvoorbeeld heb je soms verkrachtingsfantasieën? Je moet naar je hoofd laten kijken enzovoort. Soms beginnen ze te lachen als ik iets vertel, soms wimpelen ze mij af op een neerbuigende toon, ik krijg de deur niet open bij hen.’

Gelukkig draagt het VN-verdrag de lidstaten op om werk te maken van die broodnodige mentaliteitsverandering. Artikel 8 over bevordering van bewustwording, stelt:

De Staten die Partij zijn verplichten zich onmiddellijke, doeltreffende en passende maatregelen te nemen:

- (...) om op alle terreinen van het leven stigmatisering, vooroordelen en schadelijke praktijken ten opzichte van personen met een handicap te bestrijden, met inbegrip van die gebaseerd op grond van sekse en leeftijd;
- om de bewustwording van de capaciteiten en bijdragen van personen met een handicap te bevorderen.

Het VN-comité is bezorgd, omdat die maatregelen bij ons nog veel te weinig uitgewerkt zijn. België kreeg dan ook een niet mis te verstane aanbeveling over dat artikel:

Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om een nationale strategie uit te werken inzake bewustmaking rond de inhoud van het Verdrag. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om toegankelijke informatie- en bewustmakingscampagnes te organiseren over de rechten van personen met een handicap en naar het grote

publiek toe een positief beeld uit te dragen van personen met een handicap en de bijdrage die ze leveren aan de maatschappij, en dat alles in nauw overleg en met de actieve medewerking van de representatieve organisaties van personen met een handicap wat de uitwerking, uitvoering, monitoring en evaluatie ervan betreft.

Het Interfederaal Gelijkekansencentrum organiseert sensibilisatiecampagnes samen met andere statelijke actoren, zoals het coördinatiemechanisme, en werkt ook aan vormingen voor politiediensten. Dat is duidelijk geen overbodige luxe.

Maatregelen rond preventie van geweld en slachtofferhulp

Tijdig gevaarlijke situaties herkennen en voldoende weerbaar zijn, werkt preventief. Dat hoeft geen betoog. Onze workshops weerbaarheid en zelfverdediging, afgestemd op vrouwen met een handicap, dragen daar prima toe bij. Maar alleen wij organiseren ze. Dat mag natuurlijk niet zo blijven. Bovendien is het voor ons moeilijker om de omgeving van vrouwen met een handicap te bereiken. Ook die moet tijdig gevaarlijke situaties herkennen en voldoende weerbaar zijn, zeker bij vrouwen met een verstandelijke beperking. Gepaste preventieve maatregelen uitwerken, kan maar als iedereen een juist beeld heeft van de problematiek. Met andere woorden: academici en politici moeten over voldoende gegevens beschikken.

Wat doen onze regeringen nu al op dat vlak? In deel I vermeldden we zelf al de cd-rom die het VAPH uitgaf in 2006. In haar antwoord op parlementaire vraag 234 wijst Liesbeth Homans op het nationaal actieplan inzake geweld tegen vrouwen en op de overeenkomst tussen het VAPH en het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling Vlaams-Brabant. Volledigheidshalve voegen we daar nog aan toe dat de Vlaamse regering op 15 december 2000 een decreet stemde over kwaliteitszorg in de voorzieningen, met speciale maatregelen om misbruik en geweld te voorkomen. Los daarvan is het een verzwarende omstandigheid als het slachtoffer van een misdrijf een handicap heeft. Nieuw is dat vanaf 2015 op het meldingsformulier systematisch het geslacht van de slachtoffers geregistreerd wordt. Daarmee geeft de Vlaamse regering gehoor aan de eerste zin van aanbeveling 14 rond vrouwen met een handicap:

Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om in zijn wetgeving, beleid, studies, plannen, evaluaties, monitoringactiviteiten en diensten rekening te houden met geslacht en handicap.

We wezen in deel I al op de directe link tussen armoede en geweld. Armoede vergroot niet alleen de kans om in een gewelddadige relatie te belanden, het verkleint ook de kans om eruit te ontsnappen. Omdat armoede opvallend meer vrouwen dan mannen met een handicap treft, voegen we bij de algemene aanbeveling bij artikel 6 graag toe:

Het man-vrouwonderscheid in de armoedecijfers van personen met een handicap moet wetenschappelijk onderzocht worden, zodat de Staten die Partij zijn gepaste maatregelen kunnen uitwerken.

We willen het VN-verdrag ook inzetten in onze strijd voor toegankelijke slachtofferhulp. De artikels van het verdrag blijven echter algemeen. Zelfs in artikel 9 over toegankelijkheid en in artikel 16 over 'vrijwaring van uitbuiting, geweld en misbruik' staat geen woord over de noodzaak van toegankelijke slachtofferhulp. Het VN-comité doet voor beide artikels wel aanbevelingen aan ons land, maar ook daarin ontbreekt dat onderwerp. De algemene aanbeveling bij artikel 6 vult gelukkig die leemte op. Punt 39 daarin voegt aan artikel 9 onder andere toe (eigen vertaling uit het Engels):

Alle zorgdiensten voor vrouwen (en zeker die verbonden met gezondheid, moederschap, geweld tegen vrouwen en kindercare) moeten volledig toegankelijk zijn voor vrouwen en meisjes met een handicap.

Daarmee stopt ook de discussie rond het al of niet oprichten van een afzonderlijk meldpunt voor vrouwen met een handicap. Er één oprichten past niet in de geest van punt 39; stellen dat bestaande meldpunten moeten openstaan voor vrouwen met een handicap, wél.

Wij geven nog als aanvulling mee:

Het is eveneens nodig om bewustwordingscampagnes uit te werken om het ongelof te overwinnen tegenover vrouwen met een handicap die slachtoffer zijn van geweld.

De anti-discriminatiewetgeving helpt ons ook, dankzij het concept van de redelijke aanpassingen. Ze niet voorzien is een vorm van discriminatie. Redelijke aanpassingen zijn individuele maatregelen die tot doel hebben hindernissen weg te werken, zodat je als persoon met een handicap kan deelnemen aan het maatschappelijke leven, op voet van gelijkheid met anderen. De persoon met een handicap moet zelf aangeven dat hij de aanpassing wil. Als ze redelijk (ook wel proportioneel) is, mag een organisatie of bedrijf ze niet weigeren. Het is een maatregel die moet genomen worden in dialoog met de betrokkene. Passen we dat toe op vluchthuizen, dan zou bijvoorbeeld een rolstoelgebruikster kunnen vragen om te zorgen voor een mobiel hellend vlak. Of een vrouw die zwak begaafd is, zou kunnen vragen naar meer structuur. Dat zijn redelijke vragen, die het vluchthuis niet mag weigeren. Die manier van werken is natuurlijk niet ideaal. Onderhandelen vraagt immers tijd en in crisissituaties moet alles juist heel snel gaan. Een structurele oplossing verdient de voorkeur, maar zolang die er niet is, vormen redelijke aanpassingen een uitkomst.

Deel IV

De toegankelijkheid van vluchthuizen voor vrouwen met een beperking

In het kader van het vakgebied Disability Studies hebben studenten pedagogische wetenschappen (afstudeerrichting orthopedagogiek) in 2012 onderzoek gedaan naar de toegankelijkheid van vluchthuizen voor vrouwen met een beperking, die in contact kwamen met één of andere vorm van geweld. Ze gingen op zoek naar de maatschappelijke belemmeringen. Toch hielden ze er ook rekening mee dat er vanuit de persoon zelf drempels kunnen zijn, die hen ervan weerhouden hulp te zoeken.

Vluchthuizen zijn toegankelijk voor vrouwen tussen 18 en 65 jaar, die mishandeld of bedreigd worden door hun partner. Deze vrouwen kunnen niet rechtstreeks aankloppen. Ze moeten via een CAW passeren. Daar gaat men samen met de vrouw in kwestie op zoek naar de best passende hulpverlening. Dit kan een vluchthuis zijn. Dat is een anonieme verblijfplaats die rust, veiligheid en ondersteuning biedt. De verblijfskosten betaalt men echter zelf, al kan het OCMW financieel steunen. Een vluchthuis is een tijdelijk alternatief voor de gezinssituatie. Naast intensieve emotionele begeleiding en training om de zelfstandigheid en weerbaarheid te bevorderen, zorgt het vluchthuis voor informatie en administratieve ondersteuning en onderhoudt het contacten met andere eerstelijnsdiensten, politie en advocaten.⁹

De studenten hebben de literatuur rond dit onderwerp onderzocht en ondervonden dat er een gebrek is aan onderzoek, aangezien er weinig onderzoeksmateriaal voorhanden is.

Bij Persephone vonden ze extra informatie met betrekking tot de toegankelijkheid van vluchthuizen in Vlaanderen en meer bepaald voor personen met een beperking. Deze organisatie heeft al enkele malen briefschrijfacties gevoerd ten aanzien van alle vlucht- en opvanghuizen in Vlaanderen. Hieruit bleek dat slechts enkele vlucht- en opvanghuizen volledig toegankelijk zijn. Andere zijn dit slechts gedeeltelijk. Dit wil zeggen dat er een kamer is op het gelijkvloers, maar de badkamer bevindt zich dan bijvoorbeeld op de eerste verdieping. Op de vele brieven die Persephone verstuurde, was er een grote non-respons.

9. RoSa. (2003). Vluchthuizen, vroeger en nu. Geraadpleegd op 20 oktober, 2012, <http://www.rosadoc.be/pdf/factsheets/nr24.pdf>

Een volgende stap was het afnemen van interviews bij verschillende betrokkenen. Ze hebben een gesprek gevoerd met een teambegeleidster van het vluchthuis in Gent. Vervolgens hebben ze ook het vrouwenopvangcentrum van regio Dendermonde gecontacteerd en zijn ze in gesprek gegaan met de coördinator van de ambulante zorg en mannen- en vrouwenopvang. Dit was de perfecte gelegenheid om eens te kijken of het er in de opvangcentra anders aan toe gaat dan in vluchthuizen op vlak van toegankelijkheid, al focussen ze zich in dit onderzoek enkel op vluchthuizen.

Ze spraken ook veel mensen aan via e-mail, telefoon, enzovoort om meer informatie in te winnen over deze problematiek en naar hun visie hierover te vragen. Ze contacteerden ook een voorziening, die reeds geconfronteerd werd met intern geweld, maar zij wilden liever niet betrokken worden.

Tevens was Persephone ook vertegenwoordigd op de Nationale Vrouwendag op 11 november 2012 in het Kursaal Oostende. Via Persephone – die ze zien als co-onderzoekers en ondersteuners – kregen ze de kans om K. te ontmoeten, een vrouw met een beperking die te maken krijgt/kreeg met geweld. Zij wou hen graag te woord staan over haar ervaringen. Dit was een heel emotionele ervaring waar ze allemaal stil van werden. Zij gaf hen inzicht in de vicieuze cirkel waar vrouwen, die het slachtoffer zijn van geweld, dikwijls mee te maken krijgen.

Vandaag de dag bieden vluchthuizen anonieme residentiële opvang voor vrouwen die wegens een bedreiging, een gevoel van onveiligheid of angst door bijvoorbeeld intrafamiliaal geweld, niet langer thuis kunnen of willen verblijven. Verscheidene barrières belemmeren de toegang tot dergelijke hulpverlening vaak.

De weg naar een volwaardige participatie voor iedereen heeft de laatste jaren een positieve evolutie gekend. Toch ondervinden kwetsbare groepen in onze samenleving, zoals personen met een beperking, nog te vaak hinder in de realisatie ervan. Het is essentieel aandacht te hebben voor de middelen die nodig zijn om iedereen de kans te geven te participeren.¹⁰ Toegepast op hun onderzoek naar de (on)toegankelijkheid van vluchthuizen voor vrouwen met een beperking, kan men stellen dat die aandacht slechts bij momenten aanwezig is (bijvoorbeeld wanneer er eens iets over in de media verschijnt). Er zijn dan ook, zowel vanuit de persoon zelf als vanuit de voorziening, heel wat barrières die de weg naar de gepaste hulpverlening verhinderen.

Met barrières vanuit de persoon zelf bedoelen ze eerst en vooral dat het geen evidentie is voor de persoon met een beperking om een misbruiksituatie te (h)erkennen en te be-

10. GRIP vzw. (2009). Niets over ons, zonder ons! Hoe participatie 'waar'maken: een verslag van de werkgroepen. Opgeroepen op November 10, 2012, van Gelijke rechten voor iedere persoon met een handicap: <https://www.gripvzw.be/gelijkekansenbeleid/inclusie-effecten/130-nieuwsbrief/199-niets-over-ons-zonder-ons-hoe-participatie-waarmaken-een-verslag-van-de-werkgroepen.html>

schouwen als een probleemsituatie.¹¹ Heel wat persoonlijke factoren spelen een rol bij het aanvaarden van het feit dat er effectief sprake is van bijvoorbeeld partnergeweld. Zo komt het vaak voor dat de dader, naast een familielid, ook een begeleider of persoonlijk assistent kan zijn, van wie de persoon met een beperking afhankelijk is. Uit verschillende studies is gebleken dat vrouwen met een beperking een lager zelfbeeld hebben dan vrouwen zonder beperking.¹² Hierdoor kunnen ze zich moeilijk losrukken uit hun situatie, aangezien ze ondanks alles toch zorg nodig hebben.¹³

Tevens zijn ze bezorgd dat ze hun huis kunnen kwijtraken, gezien dit vaak aangepast is aan hun beperking. Er ontstaat een angst om in een niet-vertrouwde omgeving terecht te komen, zoals een vluchthuis, dat niet voldoende is aangepast.¹⁴

Daarnaast kan het voorvallen dat vrouwen met een beperking minder kans hebben een groot sociaal netwerk uit te bouwen, waardoor ze geïsoleerd kunnen raken. Dit maakt hen kwetsbaar. Bovendien is het mogelijk dat de dader een invloed uitoefent op het sociale netwerk van de vrouw met een beperking. Bijvoorbeeld wanneer een vrouw in een rolstoel zit en ze afhankelijk is van de dader voor vervoer of begeleiding. Soms stuiten slachtoffers ook op veel ongeloof van zowel politie en hulpverleners als hun eigen familieleden.

Veel vluchthuizen in Vlaanderen zijn qua infrastructuur ontoegankelijk voor vrouwen met een beperking. Vrouwen in een rolstoel worden meestal meteen uitgesloten. Zo is er bijvoorbeeld vaak geen hellend vlak of traplift, geen toegankelijke douche of gelijkvloerse kamer, enzovoort. Ook ontbreekt vaak een speciale accommodatie voor andere beperkingen zoals pictogrammen, weekschema's ...

Daarnaast is het personeel vaak niet getraind om met vrouwen met een beperking om te gaan. In de huidige praktijk proberen vluchthuizen hiervoor wel een beroep te doen op hulp van buitenaf, maar ze denken dat het goed zou zijn om ook de personeelsleden van een vluchthuis hiervoor vanaf het begin op te leiden.

11. Curry, M., Renker, P., Robinson-Whelen, S., Hughes, R., Swank, P., Oswald, M., et al. (2011). Facilitators and Barriers to Disclosing Abuse Among Women with Disabilities. *Violence and victims*, 6(4).

12. Hassouneh-Philips, D., & McNeff, E. (2005). 'I thought I was less worthy': Low sexual and body esteem and increased vulnerability to intimate partner abuse in women with physical disabilities. *Sexuality and Disability*, 23(4).

13. Levy, E. (n.d.). The challenge for disabled victims of domestic violence. Geraadpleegd op 10 november, 2012, <http://www.disaboom.com/disability-rights-and-advocacy-general/the-challenge-for-disabled-victims-ofdomestic-violence>

14. Levy, E. (n.d.). The challenge for disabled victims of domestic violence. Geraadpleegd op 10 november, 2012, <http://www.disaboom.com/disability-rights-and-advocacy-general/the-challenge-for-disabled-victims-ofdomestic-violence>

Het is ook niet altijd gemakkelijk om in een vluchthuis samen te leven met elkaar in één groep. Er zijn in een vluchthuis vaak verschillende doelgroepen aanwezig, die als het ware gedwongen worden om met elkaar samen te leven in groep, hierdoor ontstaan al snel subgroepen binnen de grote groep.

Verder zijn ze van mening dat het voor slachtoffers, die reeds in een residentiële voorziening verblijven, heel moeilijk is om naar een vluchthuis te gaan. Ze kunnen daar niet zomaar weg en de voorziening wenst dit soms intern op te lossen. De voorziening zelf is voor hen ook een grote barrière om meer gespecialiseerde hulp te ontvangen. Er zijn zelfs vluchthuizen en opvangcentra die tot nu toe nog niet in contact geweest zijn met vrouwen uit een voorziening.

Ze kunnen dus besluiten dat vrouwen met een beperking nog altijd heel veel barrières moeten overwinnen vooraleer ze gepaste hulp kunnen krijgen. Het is voor hen een lange weg waarbij een goede ondersteuning van belang is.

Besluit

Zowel de verhalen die binnenkomen bij Persephone vzw als het onderzoek van Caroline tonen aan dat geweld een reëel probleem is. Een handicap is geen beschermende factor, slachtofferverhalen zijn geen fantasie, overal zitten mensen die hun frustraties afreageren op een gemakkelijk slachtoffer.

Het is van primordiaal belang dat vrouwen met een handicap die slachtoffer zijn van geweld, hun stilte doorbreken. Ze helpen er niet alleen zichzelf mee, maar geven zo ook aan anderen de kracht om met hun verhaal naar buiten te komen.

Het is geen doel van Caroline haar studie om de resultaten te generaliseren, maar toch laat de combinatie met de praktijkervaring van Persephone vzw toe om enkele conclusies te trekken uit haar onderzoek:

Dat vrouwen met een handicap vooral slachtoffer zijn van psychisch geweld, ligt in de lijn van de verwachtingen. Meer specifiek: verschillende citaten uit de interviews zijn uitingen van psychisch geweld, *gerelateerd aan de handicap*. Ook de kleinere opmerkingen die in het begin van deel I staan, vallen onder die categorie.

Dat het geweld vooral thuis plaats heeft, ligt eveneens in de lijn van de verwachtingen. Men spreekt niet voor niets van ‘huiselijk geweld’.

Bij huiselijk geweld zijn de daders meestal bekenden. Dat in het onderzoek van Caroline de onbekende daders de grootste groep vormen, is wel verwonderlijk. Dat zou kunnen liggen aan het feit dat ze ‘voorbehouden parkeerplaats inpikken’ meetelt. Een andere verklaring is de oververtegenwoordiging van vrouwen met een fysieke beperking in haar onderzoekspopulatie en de ondervertegenwoordiging van mensen uit voorzieningen en ziekenhuizen. Nog een andere verklaring ligt gewoon in de manier van tellen. Gebruik de iets bredere term ‘intrafamiliaal geweld’ en tel partner, ouder en broer/zus samen. Dan is dat veruit de grootste groep, zelfs al zit ‘zoon/dochter’ bij ‘andere’.

Als geslacht en beperking geen deel uitmaken van de analyse en actie, dan lopen vrouwen met een beperking een verhoogd risico dat er niet op de juiste wijze aan hun behoeften voldaan wordt. Daarom is er nood aan wetenschappelijk onderzoek, opleiding, sensibilisatiecampagnes en ondersteunende maatregelen. Ter verduidelijking:

Wetenschappelijk onderzoek rond handicap en inkomen moet duidelijk maken waarom veel meer vrouwen met een handicap onder de armoedegrens leven dan

mannen met een handicap. Daarnaast moeten de oorzaken van de povere tewerkstelling van vrouwen met een handicap achterhaald worden. Een derde wetenschappelijk onderzoek moet statistieken opmaken rond geweld tegen vrouwen met een handicap, zodat we weten of onze gevoelsmatige 1 op 3 klopt.

Hulp- en dienstverleners moeten vorming krijgen, zodat zij kunnen omgaan met de mogelijkheden en beperkingen van mensen met een handicap. Onderwijs en opleiding zijn eveneens belangrijk voor vrouwen met een handicap, vooral met betrekking tot het zelfbeeld:

- zij moeten beseffen dat ze met de juiste ondersteuning verbazend veel kunnen – en dat ze *dankzij* hun handicap veel te bieden hebben.
- het aanbod aan empowerment en weerbaarheidstrainingen, aangepast aan de handicap en de leefsituatie van de deelnemers, moet fors uitgebreid worden, zodat ze een misbruiksituatie tijdig (h)erkennen en gepast kunnen reageren.

De nood aan sensibilisatiecampagnes is groot. Ons land moet toegankelijke informatie- en bewustmakingscampagnes organiseren over de rechten van personen met een handicap. Naar het grote publiek toe moet België een positief beeld uitdragen van personen met een handicap en de bijdrage die ze leveren aan de maatschappij. Dat houdt onder andere in:

- Een positieve houding creëren rond tewerkstelling van vrouwen met een handicap, zowel bij hun omgeving als bij werkgevers;
- Een positieve houding creëren rond moederschap van vrouwen met een handicap;
- Een campagne uitwerken om het ongelooft te overwinnen tegenover vrouwen met een handicap die slachtoffer zijn van geweld;
- Vrouwen met een handicap die slachtoffer zijn van geweld, aanzetten om de stilte te doorbreken.

Gepaste ondersteunende maatregelen moeten geweld en armoede zoveel mogelijk voorkomen, tewerkstelling bevorderen en slachtofferhulp volledig toegankelijk maken. Zolang de slachtofferhulp niet volledig toegankelijk is, kunnen redelijke aanpassingen een uitweg bieden.

We zetten de concrete voorstellen van ervaringsdeskundigen nog even op een rij:

- Maak een soepele overgang tussen periodes van arbeidsactiviteit en inactiviteit mogelijk voor wie werkt en een progressieve handicap heeft;
- Zorg dat meldpunten van geweld gegevens rond handicap kunnen registreren;
- Verscherp de externe controle in instellingen en zorg voor voldoende vertrouwenspersonen;
- Werk de hiaten weg in de wetgeving rond geweld tegen mensen met een verlengde minderjarigheid.

De sensibilisatiecampagnes en de vormingen van Interfederaal Gelijkekansencentrum zijn stappen in de goede richting. Ook het volgende interfederale Nationale Actie Plan inzake geweld op vrouwen, bevat veel goede ideeën. Wij zullen er mee op toezien dat die plannen effectief uitgevoerd worden.

Dankwoord

In dit boek steekt heel wat deskundigheid:

de pre-professionele deskundigheid van
Caroline en haar medestudenten

de professionele deskundigheid van
Geert Van Hove
de mensen die hun advies gaven over deel III en/of bijlage E

de ervaringsdeskundigheid van
de mensen die meewerkten aan Caroline haar masterproef
onze leden
de ontelbare vrouwen met een handicap die de voorbije 20 jaar ons pad kruisten

de taaldeskundigheid van
de schrijfsters en de proeflezeressen.

Aan al deze mensen een hartelijke dank. Zonder hen zou dit boek niet geworden zijn
wat het is.

Bijlage A

Persephone vzw in een oogopslag

Profiel

Onze doelgroep

Vrouwen met een handicap of invaliderende chronische ziekte (om praktische redenen meestal omschreven als ‘vrouwen met een handicap’).

Onze missie

We stimuleren en inspireren elkaar. Bovendien doen we aan belangenbehartiging en sensibilisatie.

Ons doel

Van stereotypen naar volwaardig burgerschap.

Ons motto

Wij kunnen verbazend veel!

Onze motor

Onze vzw – Vereniging zonder winstoogmerk – draait sinds haar ontstaan in 1995 100% op ervaringsdeskundige vrijwilligers.

Onze filosofie

Wij respecteren elke levensbeschouwelijke visie en garanderen ieders privacy. Onze vereniging is pluralistisch en politiek ongebonden.

Onze werkwijze

Bijeenkomsten organiseren in kleine groep in verschillende regio's.
Onze stempel drukken op het beleid, o.a. rond toegankelijkheid van vluchthuizen, werkgelegenheid.
Activiteiten organiseren voor een breed publiek.
Informatie verstrekken, o.a. via onze boeken.

Aanbod voor onze doelgroep

Gespreksnamiddagen:
privacy en hulp;

assertiviteit en zelfredzaamheid;
moederschap;
seksualiteit;
huiselijk geweld;
partnerrelatie;
relatie met mijn handicap;
leven met chronische pijn;
vrouwen met een handicap in andere culturen;
vrouwen met een handicap en armoede.

Dagworkshops (kan gesplitst worden in halve dagen)

weerbaarheid;
zelfverdediging voor vrouwen met een zintuiglijke handicap;
zelfverdediging voor vrouwen met een fysieke handicap;
zelfverdediging voor vrouwen met een verstandelijke handicap;
relaxatie;
omgaan met verlies of de kunst van het kracht hervinden;
uitstraling: wie ben ik en hoe toon ik me;
meer mezelf zijn met mijn handicap;
kleur- en stijladvies.

Aanbod voor anderen

gesprek over de specifieke situatie van vrouwen met een handicap;
educatieve workshop 'Bruggen bouwen' (kan ook dienen om Nederlands te leren).

Aanbod voor iedereen

een occasioneel museumbezoek dat aansluit bij onze thema's.

10 redenen om lid te worden (er zijn er veel meer!)

1. Je blijft niet bij de pakken zitten, ook met een handicap is het leven de moeite waard.
2. Je wil je ervaringen delen met gelijkgezinden en zelf ideeën aanbrengen.
3. Je wil meedenken en -doen tijdens onze workshops.
4. Met velen zijn we sterk!
5. Wij begrijpen elkaar snel omdat we allemaal met grote beperkingen leven.
6. Wij kunnen elkaar steunen omdat onze beperkingen divers zijn.

7. Aandacht voor de specifieke situatie van vrouw en handicap.
8. Wij sensibiliseren de maatschappij en behartigen je belangen.
9. Wij hebben contacten met zustergroepen in andere landen.
10. Wij zijn de eerste en nog steeds enige vereniging voor vrouwen met een handicap in België. Als wij dit alles niet doen, doet niemand het!

Lid worden

Gewoon lid (voorbehouden aan vrouwen uit onze doelgroep)

U geeft 20 euro, eventueel gesplitst in 4 x 5.

U krijgt inspraakrecht en

het verslag van de maandelijks vergaderingen;

50% korting op betalende activiteiten;

50% van uw vervoerskosten terugbetaald.

Sympathisant

U geeft 20 euro.

U krijgt het jaarverslag.

Steunend lid

U geeft 30 euro.

U krijgt tweemaal per jaar de nieuwsbrief.

Financies

Onze vzw onderschrijft het transparantieprincipe volgens Donorinfo, de eerste organisatie in België die onafhankelijke informatie publiceert over de activiteiten en middelen van goede doelen die personen in nood helpen. Op hun website vindt u ook veel informatie over ons en over onze projecten.

Ons ontstaan

Zoals vaak gebeurt, speelde het toeval daarin een grote rol. DPI (Disabled Peoples' International – een wereldwijde koepel van verenigingen die gedragen worden door mensen met een handicap) wilde in Europa een vrouwencomité oprichten en plande in 1994 een stichtingsvergadering in Duitsland. Eén van onze leden ging daar namens KVG naartoe. Het kersverse Europese vrouwencomité besliste dat, in landen waar er nog geen werking was voor vrouwen met een handicap, er één moest komen. Toevallig – hier komt het – was zij op die stichtingsvergadering de enige uit België.

Terug hier ging ze dus op zoek naar een beweging voor vrouwen met een handicap. Die bleek nog niet te bestaan, dus heeft ze een compagnon gezocht en er één opgericht. Belofte maakt immers schuld. Eerste keuze: blijven we in de christelijke zuil zitten of maken we een pluralistische vereniging? Eerste opdracht: uitzoeken waarom vrouwen met een handicap een eigen beweging nodig hebben.

Contact

Persephone vzw
p/a Ann Van den Buys
Solvynsstraat 30
B – 2018 Antwerpen
www.persephonevzw.org
info@persephonevzw.org
telefoon 03/322.46.40 ma wo vr 9u-11u, di do 17u-19u (Ria Van Meenen)

Onze regionale contactpersonen:

Boom: Rita Mampaey 0494/27.40.90
Gent: Karla Persyn 09/230.50.47
Hasselt: Marlies Ruebens 013/55.31.39
Leuven: Elisabeth Kinnaer 016/81.17.71
Oostende: Grietje Belaen 0486/49 90 66

Ons rekeningnummer: BE10 0013 5130 7404

Bijlage B

Onze naam

Persephone, dochter van Demeter en Zeus, is één van de drie kwetsbare Griekse godinnen. Zij staat open voor verandering, houdt rekening met het onderbewuste, geeft ruimte aan anderen en last but not least biedt ze de meeste groeikansen.

Die eigenschappen vinden wij zo waardevol dat we haar kozen als patrones. Later ontdekten we dat de mythologie rond Persephone bovendien wonderwel bij ons past.

Hades ontvoert Persephone. Dat plan slaagt, omdat hij weet dat ze houdt van witte tulpen. Hij zette witte tulpen in zijn tuin, en schaakt haar als ze die komt plukken. Zeus is woedend op Hades en degradeert hem als straf tot koning van de onderwereld. Demeter wil uiteraard haar dochter redden en maakt haar beklag bij Zeus. Samen komen ze tot een compromis: zes maanden per jaar mag Persephone bij haar familie wonen. De andere maanden moet ze bij haar man blijven. De maanden dat Persephone in de onderwereld woont, is het herfst en winter. De andere maanden is het lente en zomer.

De witte tulp symboliseert de onschuld in Persephone, maar ook de kracht, de hoop en de liefde die ze voelt en waarin ze blijft geloven. Ook staat die tulp voor het vrouwelijke en de hoop en de kracht die Persephone haalt uit de lente, want dan mag ze terug naar haar familie toe. Hades gebruikt de witte tulp als aas. Hier staat die tulp dus voor macht, duisternis, lokaas, enzovoort.

Deze twee tegenpolen bepalen het leven van Persephone: zes maanden brengt ze in duisternis door en zes maanden in licht.

Wij, vrouwen met een handicap, vinden ons terug in dit verhaal. Net als Persephone blijven wij niet zitten bij de donkere periodes van ons leven. Steeds opnieuw zoeken wij de weg naar het licht.

De symboliek van de witte tulp zit helemaal in de thema's waarrond wij werken:

- gespreksnamiddagen rond relaties, rond seksualiteit, rond moederschap, workshops kleur- en stijladvies: op en top vrouwelijk, geworteld in kracht, hoop en liefde;
- gespreksnamiddagen rond assertiviteit en zelfredzaamheid, rond privacy en hulp: wij versterken elkaars kracht om ongewenste 'hulp' te stoppen;
- in workshops weerbaarheid en zelfverdediging leren wij onze lichaamstaal in de

strijd gooien, plus ons verbaal én fysiek verdedigen: een krachtig halt aan machts-
misbruik;

- wij formuleren vanuit onze ervaringsdeskundigheid beleidsvoorstellen rond te-
werkstelling, toegankelijkheid van slachtofferhulp, enzovoort;
- via workshops voor verenigingen en scholen verbeteren wij de beeldvorming: wij,
vrouwen met een handicap, kunnen verbazend veel!

De dualiteit van het leven weerspiegelt zich ook in onze boeken ‘Blij dat ik leef!’ en
‘Geweld tegen vrouwen met een handicap’.

Bijlage C

Onze andere boeken

Blij dat ik leef! (114 blz.)

Het is een selectie van verhalen en gedichten van blije vrouwen met een handicap. Negatieve gevoelens worden niet geschuwd, maar de balans slaat spontaan over naar de positieve kant. Om zelf te lezen of als geschenk te geven.

Mensen staren zich vaak blind op de beperkingen die een handicap met zich meebrengt. Wij, vrouwen met een handicap of een chronische invaliderende ziekte, vinden het de hoogste tijd om tegen deze zwarte visie in te gaan. Wij weten dat leven met een handicap enorm leerrijk is. In dit boek krijgt u de realiteit voorgeschoteld: soms is die inderdaad zwart, maar veel vaker is ze heel kleurrijk of zwart, doorweven met zilveren en gouden draden. We schrijven uit onze eigen ervaring. Onze levensverhalen vindt u in deel 1. In deel 2 laten we mensen aan het woord die het leven met een handicap dag in dag uit mee-maken: ouders of pleegouders, een broer of een zus, een partner. In deel 3 hebben we de krantenartikels gebundeld die ons in onze pen deden kruipen.

Kleuren worden pas zichtbaar als we de realiteit kunnen aanvaarden. Kan u op dat vlak nog inspiratie gebruiken, dan verwijzen we u naar deel 4.

Oprechte getuigenissen van blije vrouwen met een handicap. Over het leven zoals het is.

Ter overweging.

Op onze website kan u de kaft bekijken en, bij wijze van voorproefje, enkele gedichten lezen. Klik op www.persephonevzw.org/dossiers/blijleven/blij_boek.htm

Geweld tegen vrouwen met een handicap (64 blz.)

Geweld tegen vrouwen is nog steeds een actueel probleem en krijgt terecht de nodige aandacht in de media. Geweld tegen vrouwen met een handicap blijkt echter nog steeds een taboe. Men gelooft graag dat het niet voorkomt. Vooral over seksueel geweld zwijgt men in alle talen. Vrouwen met een handicap worden immers beschouwd als aseksuele wezens.

Deze nuchtere en heldere studie, geschreven door ervaringsdeskundigen, wil het taboe doorbreken dat rond huiselijk geweld tegen vrouwen met een handicap hangt. Ze geeft bovendien een overzicht van wat er reeds gerealiseerd is aan onderzoekswerk, preventie en specifieke hulpverlening en geeft daarin de vele lacunes aan.

Dit boek is een actualisering en uitbreiding van de brochure over dit onderwerp, uitgegeven door Persephone vzw in 2002.

Een must voor wie het probleem systematisch wil proberen aan te pakken. Zeer nuttig voor vrouwen met een handicap die zich (preventief) willen wapenen. Een aanrader voor zowel mensen die in de slachtofferhulp actief (zullen) zijn als mensen die in de gezondheidssector (zullen) werken. Ook docenten weerbaarheid en zelfverdediging hebben veel aan deze studie.

Bij struisvogelpolitiek hebben alleen de daders baat.

Het boek verscheen in het Nederlands bij Garant. De Franse, Engelse en Duitse vertaling is bij ons te verkrijgen in elektronische vorm of gedrukt.

Op www.persephonevzw.org/dossiers/geweld/Images/geweld_tegen_vrouwen_voorkaft.jpg kan u de kaft bekijken.

Op 25 november 2008, *Internationale Dag van de Uitroeiing van Geweld tegen Vrouwen*, hebben wij ons boek voorgesteld aan de pers en meteen ook aangetoond dat vrouwen met een handicap zich wél kunnen verdedigen. Eén en ATV maakten er elk een mooie reportage van, die u kunt bekijken op www.persephonevzw.org

Bestellen

Beide boeken zijn uitverkocht in de boekhandel, maar bij ons nog te bestellen. ‘Blij dat ik leef!’ kost € 10; ‘Geweld tegen vrouwen met een handicap’ kost € 8. Wie beide boeken samen koopt, betaalt slechts € 15. Daarbij komen nog eventuele verzendingskosten. Die bedragen voor België € 2 voor 1 boek en € 4 voor beide. Voor Nederland zijn de verzendingskosten helaas veel hoger: € 7 voor 1 boek en € 11,50 voor beide. Wie een factuur wenst, betaalt € 1 administratiekosten extra. Stort uw bedrag op rekeningnummer: IBAN: BE10 0013 5130 7404 en BIC: GEBABEBB en met vermelding van de titel(s). Meteen na de betaling wordt uw bestelling opgestuurd. U kan ze ook afhalen na afspraak.

Beide boeken zijn ook verkrijgbaar op Daisy-cd tegen dezelfde voorwaarden.

Bijlage D

Anders omgaan met agressie

In de loop der jaren ontdekten we verschillende methodes om met agressie om te gaan. Die zijn interessant voor iedereen, met of zonder handicap. Daarom vatten we ze hier samen.

Vertrekpunt

We leerden om vijf ideeën steeds in ons achterhoofd te houden:

- Agressie is versteende angst. Een dader is dus iemand die hulp nodig heeft.
- Elke crisis is een groeimoment, als je bereid bent om eruit te leren.
- Anderen kan je niet veranderen, je kan gelukkig wel aan jezelf werken. Daardoor verandert de relatie met die anderen automatisch.
- Als je je volwaardig voelt, hoef je niet stoer te doen. Je kan dan gewoon jezelf zijn. Gewoon *zijn*, vrij van prestatiedrang.
- Door genegenheid breng je mensen op andere gedachten, niet door woede.

Afschermen tegen agressie, afvoeren, afstemmen

Alles wat u daarvoor nodig hebt, is een beetje verbeelding. Beeld u in dat er in en rond uw lichaam een buizenstel loopt. Twee van die buizen lopen door uw voeten de aarde in. Een andere buis steekt uit uw kruin en reikt tot in de kosmos. Door die buizen kan u energie aan- en afvoeren. Elke keer dat u inademt, voert u aan. Elke keer dat u uitademt, voert u af. Terwijl u inademt, vraagt u aan de aarde en de kosmos positieve energie (bijvoorbeeld rust, vertrouwen, helderheid, ontspanning, inzicht ...). Terwijl u uitademt, voert u alle negatieve energie af (bijvoorbeeld angst, onmacht, pijn, woede, ook alles wat u niet meer nodig hebt ...). Weet u vooraf wanneer de dader bij u zal zijn, zorg er dan voor dat uw buizen vol positieve energie zitten tegen dat hij komt. Zijn vervelende opmerkingen voert u onmiddellijk af, door uw voeten de aarde in. Vraag aan de aarde om ze meteen te transformeren in iets positiefs. Dat is veel beter dan slikken en zwijgen. U zult zien dat u veel sterker staat ... en de anderen zullen dat ook wel merken. Vanuit deze sterkte kunt u uw gedachten afstemmen op iets goeds.

Iemand anders veranderen gaat niet. Bewust waarnemen wat er is, dit eren en ruimte geven, wel. Dit is niet hetzelfde als naar een betekenis zoeken, meegaan met de

gedachte of de emotie. Door wat er is ruimte te geven, geeft u het de ‘kans’ om te transformeren.

Bron: Timotheus-Intuïtie vzw, eerste jaar intuïtieve ontwikkeling

Contact: www.timotheus.org

Geweldloos verzet in gezinnen

Destructief gedrag van jongeren stelt ouders en opvoeders voor een enorme uitdaging. Haim Omer, hoogleraar psychologie aan de universiteit van Tel Aviv, zocht een manier om positieve krachten in relaties te mobiliseren. Hij vond inspiratie bij de geweldloze methoden die Mahatma Gandhi en Martin Luther King gebruikten in de sociaal-politieke arena. Anders dan het destructief gedrag van hun kind rechtstreeks proberen te veranderen, leert hij ouders op een vastberaden, respectvolle en geweldloze manier weerstand bieden. De eerste stap is hun eigen escalerend gedrag onder ogen te zien en te stoppen. Naast zelfcontrole komen ook actieve verzetstechnieken aan bod: bevelen weigeren, een brief schrijven met de nieuwe afspraken, in stilte duidelijk aanwezig blijven, verzoenen zonder toe te geven, een telefoonronde doen als de jongere wegblijft of naar plaatsen gaan waar de jongere zou kunnen zijn en daar vrienden aanspreken. Om sterker te staan, leren ouders een steunend netwerk opzetten: familie, burens, vrienden, kennissen, leerkrachten ...

Deze vorm van geweldloos verzet dient vooral om ouders meer zelfwaardering te geven. Hij is niet gericht op de gedragsverandering van het kind.

Bron: voordracht ‘Oudermishandeling’ op 25 november 2013 in Herentals door Jan Hoet, psycholoog en lesgever bij Leren Over Leven, Leerschool voor Contextuele Hulpverlening

Contact: www.lerenoverleven.org

Eigen Kracht-conferenties

Eigen Kracht-conferenties[®] is een besluitvormingsmodel dat een belangrijk burgerrecht wil garanderen: het recht om eerst zelf, samen met familie en vrienden, een plan te bedenken om moeilijkheden aan te pakken. Een onafhankelijke coördinator helpt de familie bij de voorbereiding van de conferentie. In het plan staat welke eigen krachten de familie wil inzetten, en op welke professionele hulp ze eventueel beroep wil doen. Door deze werkwijze behouden mensen maximaal zelf de regie over hun eigen leven. De conferentie verloopt in vijf fases:

a. De voorbereiding

Als je al lang met problemen geconfronteerd wordt, ben je vaak moe, uitgeput en voel je je vaak geïsoleerd. Een grote bijeenkomst organiseren, is misschien wel het laatste waar je aan denkt. Gaat er wel iemand komen? Gaat er geen ruzie zijn?

Een Eigen Kracht-conferentie vraagt een goede voorbereiding, waarbij een onafhankelijk coördinator de familie helpt bij alle stappen. Deze coördinator is zelf geen hulpverlener, maar een vrijwilliger die hiervoor een driedaagse training volgde én bij elk traject de nodige supervisie krijgt van ‘Eigen Kracht-conferenties, vzw’.

De voorbereiding bestaat uit een activeringsperiode van 6 tot 8 weken. In die periode wordt eerst bekeken waarover mensen willen nadenken en een plan maken. Vervolgens wordt er uitgezocht wie aanwezig kan zijn, wat er nodig is om samen te kunnen komen, welke datum de conferentie kan plaatsvinden en welke informatie er eventueel nodig is van professionals om tot een goed plan te kunnen komen. Als er een verplichte hulpverlening betrokken is, wordt ook bekeken of er basisvoorwaarden zijn waaraan het plan moet voldoen. Als het over geweld gaat, is het noodzakelijk dat zowel de dader als het slachtoffer aanwezig zijn én zich veilig voelen.

b. De dag van de conferentie: informatieronde

De aanwezigen op de conferentie ontvangen in begrijpelijke taal alle informatie die ze willen en die nodig is om een goed plan te kunnen maken. Op dat ogenblik kunnen betrokken hulpverleners, indien gewenst, hun visie op de situatie toelichten. Daarnaast kunnen organisaties en hulpdiensten hun aanbod voorstellen. Alle deelnemers krijgen hier ook de kans om vragen te stellen.

c. De dag van de conferentie: besloten gedeelte

De coördinator en de eventuele aanwezige hulpverleners verlaten de zaal. Vervolgens overleggen de deelnemers die behoren tot het sociaal netwerk, vaak gedurende meerdere uren, met elkaar, tot er overeenstemming bestaat over een concreet plan.

d. De dag van de conferentie: voorstelling en acceptatie van het plan

Het plan wordt gepresenteerd aan de coördinator, deze overloopt met de familie of het plan voldoende concreet is en of alle praktische details werden genoteerd. Elk plan dat veilig en wettelijk is, wordt onvoorwaardelijk geaccepteerd.

e. Na de conferentie

De onafhankelijk coördinator typt het plan uit en bezorgt dit aan alle betrokkenen. Hierbij eindigt de taak van de coördinator.

Familie en hulpverleners kunnen dan beginnen met de uitvoering van het plan. In het plan staat ook wanneer de familie zal samenkomen voor een evaluatie én wie er initiatief zal nemen om terug samen te komen, als zou blijken dat het plan bijsturing nodig heeft.

Bron: Beyers, M. (2014). *Eigen Kracht-conferenties, burgers aan zet*. Antwerpen/Apeldoorn: Garant.

Contact: www.eigen-kracht.be

Bijlage E

Hulp om de stilte te doorbreken

‘Wie langdurig voor iemand zorgt, moet wel een goed mens zijn. Die maakt geen misbruik van de situatie.’, en ‘Die gehandicapte die zegt dat ze slachtoffer is van geweld, beseft vast niet goed wat er gebeurt.’ Foute veronderstellingen, die jammer genoeg in brede lagen van de bevolking leven. Er is maar één manier om die veronderstellingen de wereld uit te krijgen: massaal de stilte doorbreken. Dat is aartsmoelijk, maar wel bevrijdend. Velen onder ons ondervonden het zelf. U helpt er trouwens niet alleen uzelf mee. Als u ook informatie laat noteren over uw handicap, is uw verhaal bruikbaar voor specifiek wetenschappelijk onderzoek en statistieken.

Uw verhaal naar buiten brengen kan in stappen gebeuren, en u kan er overslaan:

U schrijft of e-mailt uw verhaal aan ons, ervaringsdeskundige vrijwilligers. Wil u met iemand praten, dan verwijzen wij u door naar de professionele slachtofferhulp. Wij bewaren uw verhaal. We nemen contact op met u als we een artikel maken voor een tijdschrift, als we een workshop weerbaarheid en zelfverdediging organiseren of als er een wetenschappelijk onderzoek start. U beslist dan of u meedoet. Contact: Persephone vzw, Solvynsstraat 30, 2018 Antwerpen of info@persephonevzw.org.

U kiest voor professionele slachtofferhulp bij het CAW (centrum algemeen welzijnswerk). Het CAW biedt gratis hulp aan slachtoffers van misbruik, geweld, mis(be)handeling, misdrijven en verkeersongevallen. Zij luisteren naar u en informeren u indien nodig over verdere begeleiding. Ze geven ook uitleg over de juridische stappen die u kunt nemen. Op www.caw.be vindt u een CAW-onthaal in uw buurt. U kan op de website ook uw verhaal doen via mail of chat, of u kan bellen naar 078 150 300.

U stapt naar de politie of vraagt dat de politie naar u komt. Ofwel doet u een melding, ofwel dient u een klacht in. In het eerste geval registreert de politie uw verhaal zonder contact op te nemen met de dader. In het tweede geval verhoort de politie de dader. Dan staat u sterk als u bewijzen of getuigen hebt. Op www.politie.be vindt u het dichtstbijzijnde politiekantoor. De politie van de stad Antwerpen heeft een eigen dienst slachtofferzorg.

Ervaart u moeilijkheden in het contact met de politie, dan kunt u dit schriftelijk aankaarten bij de korpschef, bij het Comité P, bij de Algemene Inspectie van de

federale politie en lokale politie, of bij het onthaal van een andere politiezone. In de stad Antwerpen kan u dit ook nog aankaarten bij de dienst Klantenmanagement van de burgemeester.

Contact Comité P: Wetstraat 52, 1040 Brussel of info@comitep.be

Contact Algemene Inspectie van de federale politie en lokale politie: Triomflaan 174, 1160 Brussel of info@aigpol.be

Contact stad Antwerpen: burgemeester@stad.antwerpen.be

Als u slachtoffer bent van discriminatie, dan kan u naar het Interfederaal Gelijkekansencentrum stappen. U kan het Centrum contacteren via de Meldpunten Discriminatie in de Vlaamse centrumsteden, telefonisch of via de website. Als u een melding van discriminatie doet, gaat het Centrum eerst via onderhandeling op zoek naar een oplossing. Indien dat niet tot het gewenste resultaat leidt, kan het Centrum u eventueel ondersteunen bij een juridische procedure. Contact: telefoonnummer 0800 12800 of www.diversiteit.be. Op www.diversiteit.be/links#meldpunten vindt u snel een Meldpunt Discriminatie.

U wil uw verhaal *anoniem* brengen. Dat kan via:

telefoonnummer 106 of www.tele-onthaal.be als u gewoon een luisterend oor zoekt (dag en nacht bemand)

telefoonnummer 1712 of www.1712.be als u te maken kreeg met gelijk welke vorm van geweld (bemand op alle werkdagen, tijdens de kantooruren)

telefoonnummer 078 150 300 of www.caw.be als u professionele hulp wenst (nu en dan bemand)

telefoonnummer 0800 12800, www.diversiteit.be of www.gelijkerechten.be als u slachtoffer was van discriminatie (bemand op sommige dagen, tijdens de kantooruren)

www.ikzwijgnietmeer.be als u slachtoffer was van verkrachting

www.wijjoeverdrievenniet.org als iemand u lastigviel op straat

U vindt informatie rond

partnergeweld op www.partnergeweld.be

geweld in het algemeen op telefoonnummer 02 233 42 91 of www.igvm.be

LET OP!

In een levensbedreigende situatie: bel de politie op het nummer 101.

Voor dringende medische hulp: bel het noodnummer 112.

GEWELD KAN STOPPEN